יד מהרש"א

מסכת פסחים

פרק אלו עוברין

דף מב. עד דף מח.

ט' אייר תשע"ג

© Yecheskel Folger 2013

בע"ה

דף מב. 3
תד"ה ואלו עוברין בפסח 3
תד"ה ר' אליעזר אומר 4
דף מב: 7
רש"י ד"ה טיפולן של בנות עשירים 7
דף מג. 10
רש"י ד"ה לענין כרת לא כתיב כל מחמצת 10
תד"ה מאן תנא 14
תד"ה ואלו 15
דף מג: 18
תד"ה סלקא דעתך אמינא ורש"י ד"ה קאי באוכלין 18
תד"ה כמאן כר"א דדריש 20
דף מד. 23
תד"ה לענין חמץ בפסח 23
תד"ה מקום מגעו 25
תד"ה אלא מאי היתר 28
תד"ה איתיבי' שתי קופות 33
דף מד: 35
תד"ה וה"ה לערלה 35
תד"ה ורבנן מבשר בחלב 36
תד"ה ורבנן קדירה 38
דף מה. 39
תד"ה משום דהוי נזיר 39
רש"י ד"ה ורבנן דפליגי עלי' 43
דף מה: 44
תד"ה כופת שאור 44
דף מו. 46
רש"י ד"ה בפסח דכזית 46
רש"י ד"ה כיצד 48
תד"ה עד שתאפה 49
דף מו: 50
תד"ה הואיל אי בעי (הראשון) וכל א"ד שבו רש"י דף מח. ד"ה מילתא דקשיא לן 50
תד"ה הואיל ואי בעי (השני) וא"ד והואיל אי בעי פריק 56
דף מז. 58
תד"ה נאכל לי"א יום 58
תד"ה ומוקדשין 59
דף מז: 62
תד"ה כתישה ביו"ט מי שרי 62
תד"ה שה ולא הבכור 67
דף מח. 69
רש"י ד"ה מלתא דקשיא לן 69

דף מב.

תד"ה ואלו עוברין בפסח

תוספות בד"ה ואלו עוברין כו' וגם ריב"א מדקדק מלשון עוברין דמשמע (ואלו) עוברין מן העולם כו' עכ"ל ר"ל דגם ריב"א מדקדק לפרש דלענין בל יראה קאמר דלענין איסור אכילה הל"ל עוברין עליהן שהאוכל עובר עליהן בלאו אבל לענין בל יראה שפיר קאמר דהם עוברין מן העולם ור"ת מקיים לפרש שפיר לענין איסור אכילה דהם עוברין מעל השלחן קאמר ועיין ברא"ש בזה וק"ל:

1) משנה
   - א) ואלו עוברין בפסח כותח הבבלי וכו'
2) תוספות כמבואר במהרש"א
   - א) ריב"א
     - i) מלת עוברין משמעו דכותח הבבלי וכו' עוברין מן העולם כדי שלא יתחייב בהן בבל יראה
   - ב) קשיא
     - i) דלמא משמעו דמי שאוכל מהן עובר בלאו ובקושטא דליכא חיוב להעביר אותן מן העולם כדי שלא יתחייב בהן בבל יראה
   - ג) תירוץ
     - i) אם כן הוה לה למשנה למיתני אלו "עוברין עליהן" להשמיענו
       - (1) דמי שאוכל מהן עובר עליהן בלאו
       - (2) ולא שצריכין להעביר אותן מן העולם
   - ד) ר"ת
     - i) לעולם אימא לך אשר משנה אשמועינן דאסורין באכילה ודלשון "עוברין" אכן משמעו דהן עצמן עוברין
     - ii) ולאו דעוברין מן העולם כדי שלא לעבור עליהן בבל יראה
     - iii) אלא דאסורין באכילה ועוברין מעל השלחן כדי שלא ייאכלו

תד"ה ר' אליעזר אומר

בד"ה ר"א אומר כו' ואפי' הוי חמץ דגן גמור ע"י תערובות מ"מ מדקאמר כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל ואין להקשות א"כ מאי מוסיף את"ק די"ל דת"ק תנא דגן גמור על ידי תערובות או נוקשה ור"א הוסיף נוקשה על ידי תערובות וכ"כ הר"ן עכ"ל גם שהר"ן פי' כן דברי התוס' דהכא א"א להולמם עד"ז כיון דא"א לפ' מלת אף דקאמר ר"א אלא בכה"ג א"כ בפשיטות ועדיפא ה"ל לאותביה הכי דהא ר"א דמתני' אומר אפי' חמץ נוקשה ע"י תערובות ור"א דבריי' אפי' בחמץ נוקשה בעיניה סבר בלא כלום והיאך מפרשים התוס' מעיקרא דהיינו חמץ נוקשה משמע דניחא להו לפרש נוקשה בעיניה ובעו למימר נמי לפרש דאפילו חמץ דגן גמור כו' הא א"א לפרש הכי מכח מלת אף דמשמע אפי' נוקשה ע"י תערובות כפי' הר"ן וע"כ הנראה דממלת אף אינו מוכרח לפרש כפי' הר"ן דר"א איירי בנוקשה ע"י תערובות אלא דה"פ אף תכשיטי נשים נוקשה בעיניה הוא ות"ק לא חשיב ליה חמץ נוקשה בעיניה וכן אי הוה תכשיטי נשים חמץ דגן גמור ע"י תערובות ת"ק לא חשיב ליה חמץ דגן גמור (דגן) כו' ולכך הוצרכו להוכיח דמ"מ מל' אף משמע דמוד' בכל מילי דת"ק דחשיב נמי נוקשה בעיניה ור"א סבר בגמ' בנוקשה בעיניה בולא כלום וד' הר"ן בזה הם ע"פ דברי בעל המאור שהקשה למ"ד קולן של סופרים טפולן של בנות כו' א"כ ר"א דאמר טפולי נשים היינו ת"ק ותו למאי דאסיקנא פרורא דאושכפא מאי קמוסיף ר"א ותירץ דר"א הוסיף תערובת נוקשה כו' עכ"ל ע"ש באורך אבל התוס' ודאי לא ניחא להו לתרץ כן שהרי לקמן כתבו תירוץ אחר אקושיא זו דלמ"ד קולן של סופרים טפולן כו' א"כ ר"א היינו ת"ק והדברים ברורים למבין ודו"ק:

1) משנה
   - א) תנא קמא
     - i) "ואלו עוברין בפסח ... כותח הבבלי [תערובת חמץ] ... וזומן של צבעים [חמץ נוקשה]"
     - ii) כלומר דתערובת חמץ וחמץ נוקשה תרוייהו בלאו
   - ב) ר' אליעזר
     - i) "אף תכשיטי הנשים"
     - ii) להלן נבאר דתוספות מציעין תרי מהלכים להבנת דברי ר' אליעזר
2) ברייתא בדף מג. לשיטת רב יהודה
   - א) ר' אליעזר דברייתא אית לי' דתערובת חמץ בלאו אבל חמץ נוקשה בלא כלום
3) תוספות
   - א) הי לך ב' מהלכים לכוונת דברי ר' אליעזר במשנה
   - ב) מהלך א'
     - i) ר' אליעזר במשנה מפרש
       - (1) דהגם דתכשיטי נשים אינם תערובת חמץ ולכן אינן בלאו מכח תערובת חמץ
       - (2) מכל מקום הריהן בלאו מחמת דחמץ נוקשה חשיבי
     - ii) קושיית תוספות למהלך א'

(1) הרי קבענו אשר ר' אליעזר בברייתא קסבר אשר חמץ נוקשה בלא כלום

ג) מהלך ב' בכוונת ר' אליעזר במשנה

i) ר' אליעזר מפרש דתכשיטי נשים בלאו מחמת דהויא תערובת חמץ

ד) קושיית תוספות למהלך ב'

i) הגם דלמהלך זו לא עוסק ר' אליעזר בהדיא בדין חמץ נוקשה

ii) מכל מקום מן הא דאמר "אף" מוכח דקאי אדברי תנא קמא ואומר

(1) ראשית דקסבר כתנא קמא אשר זומן של צבעים בלאו הן מכח חמץ נוקשה

(2) ועוד דפליג את"ק וסבירא לי' דתכשיטי נשים בלאו הן מצד תערובת חמץ בדומה לכותח הבבלי ולא מצד חמץ נוקשה

(3) ותיקשי למהלך ב' כמו שהקשינו למהלך א' דהרי קבענו אשר ר' אליעזר בברייתא קסבר דחמץ נוקשה בלא כלום

4) מהרש"ל

א) קשיא אחרת למהלך ב' דתוספות

i) מה בא ר' אליעזר דמשנה להוסיף על דברי תנא קמא

ii) הרי תרוייהו קסברי דבין תערובת חמץ בין חמץ נוקשה בלאו הן

5) הקדמות לשקלא וטריא דמהרש"ל ומהרש"א על תירוץ לקושיית מהרש"ל

א) הקדמה א'

i) "תערובת חמץ דגן גמור" וכן "תערובת חמץ" משמעות שלהן היינו תערובת חמץ שאינה נוקשה

ii) "נוקשה בעין" וכן "חמץ נוקשה" משמעות שלהן חמץ נוקשה שאינו בתערובת

iii) "תערובת נוקשה" משמעות שלו חמץ נוקשה שבא בתערובת

ב) הקדמה ב'

i) ביותר מסתבר אשר חמץ נוקשה בלאו ולא מסתבר כל כך אשר תערובת נוקשה בלאו

ii) וכן ביותר מסתבר אשר תערובת חמץ דגן גמור בלאו ולא מסתבר כל כך אשר תערובת נוקשה בלאו

6) תירוץ מהרש"ל למהלך ב'

א) תנא קמא ור' אליעזר תרוייהו סבירא להו אשר בין חמץ נוקשה בין תערובת חמץ בלאו הן

ב) ותרוייהו ס"ל אשר תכשיטי נשים תערובת נוקשה הן

i) ברם

(1) תנא קמא אית לי' אשר תערובת נוקשה בלא כלום

(2) ר' אליעזר דמשנה אית לי' אשר אף תערובת נוקשה בלאו

7) מהרש"א

א) קשיא א' למהרש"ל

i) אלו בקושטא למהלך ב' דתוספות אית לי' ר' אליעזר דמשנה דאפילו תערובת נוקשה בלאו

ii) אז תיקשי לתוספות

(1) דכדי להקשות קושיתייהו למהלך ב' מן ר' אליעזר דברייתא

(2) לא הוה איצטריך להו למידק אשר ר' אליעזר אית לי' דחמץ נוקשה בלאו

(3) אלא מספיק הי' להקשות בפשיטות

(א) כיון דר' אליעזר דברייתא אית לי' דחמץ נוקשה בלא כלום

(ב) לא יתכן אשר במשנה אית לי' אשר תערובת נוקשה בלאו

ב) קשיא ב' למהרש"ל

i) כד דייקת בדברי תוספות במהלך ב' תמצא אשר מנמקין מלת "אף" דר' אליעזר לאותו נוקשה דבי' עסקו במהלך א' דהיינו לנוקשה בעיני'

8) תירוץ מהרש"א לקשיא שהקשה מהרש"ל למהלך ב' דתוספות

א) בין למהלך א' בין למהלך ב' תנא קמא ור' אליעזר סברי תרוייהו אשר תערובת נוקשה בלא כלום

ב) ולא פליגי תנא קמא ור' אליעזר אלא בדין תכשיטי נשים

i) דלמהלך א'

(1) תנא קמא ס"ל דתכשיטי נשים בלא כלום מחמת דלא הוי לא חמץ נוקשה ולא תערובת חמץ

(2) ור' אליעזר ס"ל דתכשיטי נשים בלאו מחמת דבקושטא הוי חמץ נוקשה

ii) ומהלך ב' מוסיף

(1) ואף יכול להיות דר' אליעזר ס"ל דהיינו טעמא דתכשיטי נשים בלאו מחמת דבקושטא הוה תערובת חמץ

ג) השתא שים לב

i) דמפשטות לשון ר' אליעזר היינו יכולין לנמק אשר למהלך ב' קסבר ר' אליעזר אשר תערובת חמץ בלאו וחמץ נוקשה בלא כלום

ii) ברם כדי להקשות קושיתייהו מן ר' אליעזר דברייתא הוצרכו תוספות לפרש אשר לשון "אף" מילף

(1) דר' אליעזר גופי' ס"ל דחמץ נוקשה נמי בלאו

(2) ודלכן מצינן לפרש חיוב של תכשיטי נשים בין בדרך חמץ נוקשה בין בדרך תערובת חמץ – הכל לפי המציאות

ד) קשיא

i) נבאר להלן בדיבור המתחיל "טיפולן של בנות עשירים" דבעל המאור ור"ן תרוייהו מפרשי כמהרש"ל אשר לר' אליעזר אפילו תערובות נוקשה הרי הוא בלאו

ה) תירוץ

i) בעל המאור ור"ן מוכרחים למיזל בשיטה זו לתרץ קושיית תוספות בד"ה טיפולן

ii) ברם

(1) נקבוע להלן אשר תוספות לא סמכי בד"ה טיפולן על תירוצו של בעל המאור ור"ן

(2) ולכן מובן דאין למידחק ולמימר אשר תוספות הכא בשיטת בעל המאור ור"ן אזלי

דף מב:

רש"י ד"ה טיפולן של בנות עשירים

]דף מב עמוד ב] בפירש"י בד"ה טיפולן של בנות עשירים כו' עניים לא מצי למימר דעניות אין להן סולת אלא סיד כו' עכ"ל ומיהו קשה אמאי תלי ליה במתני' בבנות סופרים מה שמשיירות להן בנות עשירים ולמה לא נקט טיפולן של בנות עשירים גופיה שהוא של סולת ולפי דברי בעל המאור שכתב לתרץ הך קושיא דא"כ ר"א היינו ת"ק דיש לחלק שהעשירות הסולת מעורבת בטיפולין אחרות וכשמשיירות לבנות עניים מתוך ששאר הטיפולין יקרים חוזרות ונותנות בה סולת מרובה וזה נוקשה בעיניה דאיירי ביה ת"ק ור"א הוסיף טיפולן של בנות עשירות דלא הוה רק תערובת נוקשה ניחא דנקט ת"ק סופרים אבל התוס' ע"כ דלא מפלגי בהכי דא"כ לא הוו צריכין לחלק אהך קושיא דא"כ ר"א היינו ת"ק בין על פניהם ממש בין על פניהם של מטה ויש לפרש לדברי התוס' אדרבה דטיפול דבנות עשירות לכ"ע חמץ גמור הוא שכולו סולת אבל מה שמשיירות לעניות הם מערבות בתוכו סיד ופליגי ביה ת"ק ור"א דת"ק סבר דווקא מה שמטפל בה פניה של מעלה ור"א הוסיף אף פניה של מטה אף על גב דמאיס ותו לא מידי ודו"ק:

1) משנה
   - א) תנא קמא – קולן של סופרים בלאו
   - ב) ר' אליעזר – אף תכשיטי נשים
2) גמרא
   - א) "קולן של סופרים" היינו טיפולן של בנות עשירים שמשיירות אותו לבנות סופרים כלומר לבנות עניים
3) רש"י
   - א) שאלה
     - i) אמאי לא מפרשי בגמרא דתנא קמא קמשתעי בטיפולין שעושות בנות עניים לעצמן
   - ב) תשובה
     - i) משנה בחמץ נוקשה עוסקת
     - ii) השתא
       - (1) טיפולין של בנות עשירים אכן אית בהו סלת חמץ והוה חמץ נוקשה
       - (2) אבל טיפולין של בנות עניים לית בהן סלת אלא סיד ואין להן דין חמץ כל עיקר
4) בעל המאור ור"ן
   - א) קשיא א'
     - i) אמאי לא משתעי תנא קמא בקולן של בנות עשירים אף בעוד דמשתמשי בהן בנות עשירים
   - ב) קשיא ב'
     - i) מהי נקודת מחלוקת דתנא קמא ור' אליעזר
   - ג) תשובת בעל המאור ור"ן

i) חלק א' כמבואר בדיבור שלפני זה

(1) תנא קמא סבר דנוקשה בלאו וגם תערובת חמץ בלאו אבל תערובת נוקשה בלא כלום

(2) ר' אליעזר סבר אשר אף תערובת נוקשה בלאו

ii) חלק ב'

(1) בנות עשירים מערבין טיפולין אחרים לסולת שלהן ולכן קולן תערובת נוקשה הן

(2) ברם

(א) כשמשיירות קולן לבנות עניים

(ב) מוסיפין להן בנות עניים סלת ולא הני טיפולים אחרים

(ג) ולכן נעשין הני קולן חמץ נוקשה ולא תערובת נוקשה

iii) חלק ג'

(1) ולכן מובן דתנא קמא לא מצי משתעי בקולן של בנות עשירים דאכתי משתמשי בהו בנות עשירים דהוה תערובת נוקשה דלדידי' הויא בלא כלום ומוכרח לי' למשתעי דיקא בקולן של בנות עשירים שמשיירות אותן לבנות עניים דהוה חמץ נוקשה

(2) ומובן נמי דשאני ר' אליעזר דלדידי' תערובת נוקשה בלאו מצי משתעי בתכשיטי נשים בין שמשתמשות בהן בנות עשירים דהוה תערובת נוקשה בין שמשיירות אותן לבנות עניים דהוה חמץ נוקשה

5) תוספות

א) קשיא

i) באיזו אופן שונין קולן של סופרים דבהן משתעי תנא קמא מתכשיטי נשים דבהן משתעי ר' אליעזר

ב) תירוץ

i) קולן של סופרים משמעו טיפולן של נשים דמשתמשין בהן בפנים של מעלה דלא מאיס כל כך ולכן תנא קמא ור' אליעזר ס"ל תרוייהו דהוה בלאו כשאר חמץ נוקשה

ii) תכשיטי נשים טופלים בהן בפנים של מטה ומאיס טפי ולכן פליגי בי' תנא קמא ור' אליעזר – דתנא קמא אית לי' שאינו בלאו הגם דהוה חמץ נוקשה ור' אליעזר אית לי' דבלאו ולא מעלה ולא מוריד הא דמאיס כל כך

ג) שים לב דמקושית תוספות מוכח אשר תוספות לא אזלי בשיטת בעל המאור ור"ן דשאני תכשיטי נשים מקולן של סופרים באופן דקבענו לעיל

6) מהרש"א

א) קשיא

i) קבענו אשר תוספות לאו בשיטת בעל המאור ור"ן אזלי

ii) השתא

(1) הגם דפירשנו נקודת מחלוקת תנא קמא ור' אליעזר לשיטת תוספות

(2) מכל מקום

(א) אותו קושיא שהקשו בעל המאור ור"ן – דאמאי לא דן תנא קמא בקולן של בנות עשירים אשר אכתי משתמשין בהן בנות עשירים – אשר קושיא זו תירצו בעל המאור

ור"ן באמרם אשר קולן של בנות עשירים שמשתמשים בהן לעצמן תערובת נוקשה היא דבלא כלום לתנא קמא

(ב) אכתי קשה היא לשיטת תוספות

ב) תירוץ

i) תוספות אית להו

(1) דקולן של בנות עשירים דאכתי משתמשין בהן בנות עשירים חמץ גמור הן דבכרת ולכן לא מצינן למימר דמשתעי בהן לא תנא קמא ולא ר' אליעזר במשנה דידן דלגבי לאו מיתניא

(2) מה שאין כן

(א) מאי דמשיירות בנות עשירים לבנות עניים מוסיפין להן בנות עניים סיד והוה חמץ נוקשה

(ב) בין בקולן של סופרים דלא מאיס כל כך דבלאו הוא לכולי עלמא בין בתכשיטי נשים דמאיס טפי ולא הוי בלאו אלא לר' אליעזר

דף מג.

רש"י ד"ה לענין כרת לא כתיב כל מחמצת

]דף מג עמוד א] בפירש"י בד"ה לענין כרת לא כתיב כל מחמצת אלא כל אוכל חמץ כו' עכ"ל מדברי הר"ן דהאי קרא כי כל אוכל חמץ למיעוטא אתא מדכתיב כי כל אוכל מחמצת אם במחמצת ענוש כרת דהיינו נתחמצת מחמת ד"א כל שכן שנתחמץ מאליו ל"ל למיכתב כי כל אוכל חמץ אלא לאשמעינן כל האוכל הוא בכרת ואין כל חמץ בכרת למעוטי עירובו לר"א כו' עכ"ל וכך הם דברי בעל המאור ע"ש באורך אבל קשה לפי זה דאי מיתורא דקרא דכל אוכל חמץ כו' קא ממעט תערובת חמץ א"כ מאי פריך לקמן ומאי חזית דהאי כל לרבויי נשים ומפקת עירובו כו' הא ליכא למימר דאתי כל לרבות עירובו שהרי מיעטו מיתורא דקרא דכל אוכל חמץ כו' דלא משמע מיניה למעט נשים ועוד דלא אצטריך למעוטי דמהיקשא דחמץ למצה נמי אמעיטו נשים ועו"ק במה שהקשו התוס' אהא דמשני כל לאתויי נשים תימה לר"י הא תרי כי כל כתיבי כי כל אוכל חמץ וגו' וכי כל אוכל מחמצת ונרביה עירובו לכרת כו' עכ"ל הא ע"כ ליכא למימר הכי דע"כ ההוא יתורא דקרא דכי כל אוכל חמץ אתא למעוטי תערובות דאל"כ לא נכתוב כלל ההוא קרא כמ"ש בעל המאור והר"ן וע"כ הנראה לשיטת התוס' דהא דיליף בברייתא נתחמץ מחמת ד"א מכל מחמצת לאו מלשון מחמצת קא יליף ליה וכן מוכחת הסוגיא דפרק כל שעה דקאמר ור"י מחמת ד"א מנליה מדאפקיה רחמנא בל' מחמצת משמע דלתנא דברייתא דאתי כר"ש לאו מלשון מחמצת קא יליף ליה ועוד אי לשון מחמצת משמע מחמת ד"א היאך ס"ד למימר מעיקרא מחמצת אין לי אלא שנתחמץ מאליו אלא דה"פ דברייתא מחמצת ונכרתה למאי אצטריך כיון דכבר כתיב כי כל אוכל חמץ ונכרתה וגו' וקאמר דאי מכל אוכל חמץ אין לי אלא שנתחמץ מאליו מחמת ד"א מנין להכי אצטריך מקרא דכל מחמצת לרבות מחמת ד"א והשתא ניחא דכל אוכל חמץ וגו' לאו יתורא דקרא הוא דאי לא הוה כתיב כי כל אוכל חמץ וגו' הוה מוקמי' כי כל אוכל מחמצת וגו' לנתחמץ מאליה דוקא ובברייתא לאו למעוטי תערובת נקט האי קרא דהא ודאי איצטריך לגופיה כמ"ש אלא דה"ק יכול יהא ענוש כרת ת"ל כי כל אוכל חמץ וגו' ולא שמעינן מההוא קרא אלא חמץ בעיניה וכן יש לכוון פרש"י עד"ז שכתבנו ותו לא מידי וק"ל:

1) הקדמה א'
   - א) פסוקים
     - i) כל מחמצת לא תאכלו
     - ii) כי כל אוכל חמץ ונכרתה
     - iii) כי כל אוכל מחמצת ונכרתה
2) הקדמה ב'
   - א) משמעות "עירובו" דומה למשמעות "תערובת חמץ"
3) הקדמה ג'
   - א) ר' אליעזר אית לי' דעירובו בלאו
4) ברייתות דר' אליעזר כמבואר בגמרא

א) משמעות "כל מחמצת לא תאכלו" היינו אזהרה לנתחמץ מחמת דבר אחר

ב) "כל" דהאי קרא מלמד דעירובו בלאו

ג) משמעות "כי כל אוכל מחמצת ונכרתה" מלמד דנתחמץ מחמת דבר אחר בכרת

5) גמרא

א) קשיא

i) נילף מן "כל" של "כי כל אוכל מחמצת ונכרתה" אשר עירובו בכרת

ב) תירוץ

i) מן "כי כל אוכל חמץ ונכרתה" כבר ידעינן אשר עירובו אינה בכרת

ii) להלן נבאר אופן לימוד זו

ג) שאלה

i) אלא מאי ילפינן מן "כל" של "כי כל אוכל מחמצת ונכרתה"

ד) תשובה

i) מן הך כל ילפינן דחמץ אסור לנשים

6) תוספות דף מג. ד"ה ההוא כל

א) קשיא

i) שפיר ביארו בגמרא הא דלא נפקא להו אשר עירובו בלאו מן כי "כל" אוכל **מחמצת** לא תאכלו

ii) ברם אכתי קשה הא דלא נפקא להו דעירובו בכרת מן כי "כל" אוכל **חמץ** ונכרתה

ב) להלן יבאר מהרש"א אמאי לא מפריכין להך קושיא מן הא דקבענו לעיל מן הך קרא גופה דעירובו אינו בכרת

7) המשך דגמרא

א) קשיא

i) למה איצטריך לרבות נשים מן כי "כל" אוכל מחמצת ונכרתה

ii) הרי כבר למדנו מן "איש או אשה אשר יעשו וכו'" דהשוה הכתוב איש לאשה לכל עונשין שבתורה

ב) תירוץ

(1) אי לאו הך "כל" דכל אוכל מחמצת הוה אמינא

(א) דנשים פטורין ממצה דהוה מצוות עשה שהזמן גמרא

(ב) ודבהיקש ממצה לחמץ פטורין נשים נמי מן איסור חמץ

ג) קשיא

i) מאי חזית דאוקמה להך "כל" לרבות נשים

ii) אימא דאתא למילף אשר עירובו בכרת

8) בעל המאור ור"ן כמבוארין במהרש"א

א) קבענו בהקדמות לעיל אשר ברייתות נפקא להן מן "כי כל אוכל חמץ ונכרתה" דעירובו אינה בכרת

ב) הי לך לימוד דמשתמשין בו למילף הך דינא

i) "מחמצת" עצם משמעו שנתחמץ מחמת דבר אחר

ii) עכשיו

(1) לאחר שקבענו אשר "כי כל אוכל מחמצת ונכרתה" קא מילף אשר אף "נתחמץ מחמת דבר אחר" הרי הוא בכרת

(2) כל שכן דנתחמץ מחמת עצמו הרי הוא בכרת ולא איצטריך "כי כל אוכל חמץ ונכרתה" לנתחמץ מחמת עצמו

(3) ומובן אשר "כי כל אוכל חמץ ונכרתה" יתורא היא ואוקמינן לי' למעט דעירובו אינה בכרת

9) מהרש"א

א) קשיא א' לשיטת בעל המאור ור"ן

i) היאך קא מקשי בגמרא מאי חזית אשר כי כל אוכל מחמצת ונכרתה לרבויי נשים אתא ולא לרבויי עירובו לכרת

ii) הרי לבעל המאור ור"ן קבענו אשר כל עצמו של "כי כל אוכל חמץ ונכרתה" לא אתא אלא למעט עירובו דאינו בכרת

ב) האם יכולנו לתרץ קשיא א' דמהרש"א ככה

i) בדמקשי "מאי חזית"

(1) לא זו בלבד דמקשי דדלמא כל ד"כל אוכל מחמצת" אכן אתיא לרבות עירובו ולא לרבות נשים

(2) אלא אף זו דמקשי נמי דדלמא כל דכי כל אוכל חמץ אתיא למעט נשים ולא למעט עירובו מכרת

ג) פירכא לתירוץ זו

(1) "כי כל אוכל חמץ" פשיטות משמעו דעוסק בכל אדם ולא מסתבר למימר דאתיא למעט נשים

(2) ועוד

(א) דלמעט נשים לא איצטריך דהרי למעט מצינן למיסמך על היקש למצה ודין מצוות עשה שהזמן גרמא

(ב) ואכן קבענו בהיפוך דצריכין ריבוי מיוחד כדי שלא למעט נשים מכח היקש למצה וכו'

ד) קשיא ב' לשיטת בעל המאור ור"ן

i) כיון דלבעל המאור ור"ן מוכרח אשר כי כל אוכל חמץ מיעוטא הוא לעירובו שאינו בכרת

ii) תיקשי הא דמקשי תוספות לעיל בד"ה ההוא כי כל להשתמש בהך קרא גופה לרבות כרת לעירובו

ה) קשיא ג' לשיטת בעל המאור ור"ן

i) הי לך ב' ראיות אשר "מחמצת" אין עצם משמעו "נתחמץ מחמת דבר אחר"

ii) ראי' א'

(1) איתא בפרק כל שעה בדף כח: אשר דיקא ר' יהודה אית לי' אשר מחמצת משמעו שנתחמץ מחמת דבר אחר ור' שמעון לא ס"ל ככה

(2) ותנא דברייתות דידן ר' שמעון הוא כדמוכח שם

iii) ראי' ב'

(1) אלו הויין הני ברייתות סבירא להו אשר מחמצת משמעו שנתחמץ מחמת דבר אחר

(2) לא יתכן לחדא מן הני ברייתות להתחיל "מחמצת אין לי אלא שנתחמץ מאליו"

10) שיטת מהרש"א

א) חלק א'

i) כיון דעצם משמעו של "מחמצת" היינו נתחמץ מאליו

ii) אלו הוה כתיב "כי כל אוכל מחמצת" ולא הוה כתיב "כי כל אוכל חמץ" הוה אמינא דליכא כרת אלא לנתחמץ מאליו

iii) ולכן איצטריך כל אוכל חמץ

(1) בכדי למימר דכיון דכל אוכל חמץ משמעו נתחמץ מאליו מוכרח אשר כל אוכל מחמצת על נתחמץ מחמת דבר אחר קאי

(2) ונמצא אשר כי כל אוכן חמץ אינו יתורא ואין בידינו להשתמש בו למעט עירובו מכרת

ב) חלק ב'

i) ואף על פי כן פשיטות משמעו דהך קרא היינו דמדובר בחמץ בעיני' אי לאו דאיכא שום יתור באיזו מקום לרבות עירובו לכרת

תד"ה מאן תנא

תוס' בד"ה מאן תנא כו' משמע בשמעתין דאי לאו דאתרבי כו' אפי' איסור לא היה בו כו' עכ"ל לא ידענא מהיכא משמע להו הכי דהא בתערובת חמץ דפליגי חכמים דאינו בלאו מ"מ איסורא איכא כמ"ש כל הפוסקים שכן מוכח מתוך הסוגיא וכן שיאור דר"י לר"י דפטור ממלקות ואיסורא איכא כדקתני לקמן במתני' דישרף ודו"ק:

תד"ה ואלו

בד"ה ואלו וכו' וי"ל דאי כ"ש הוא ה"ל למיתני לאשמעי' דלית ביה כרת עכ"ל ובהא יתיישב דמייתי ת"כ דרב יהודה מדלא קאמר נמי נוקשה בעיניה אמאי לא הוכיח כך מהך ברייתא גופא דאייתי רב נחמן דקתני בה רא"א על עירובו בלאו ולא קאמר נמי הכי בנוקשה בעיניה משום דהתם לא נחית לאשמעינן דליכא כרת בתערובת אלא דמיהת לאו אית ביה ואיכא למימר שפיר דכ"ש בנוקשה דהוא בלאו לפי סברת ר"נ אבל הכא דקתני יכול יהא ענוש כרת כו' דנחית לאשמעינן דליכא כרת בתערובת א"כ לפי סברת ר"נ ה"ל לאשמעינן רבותא טפי דאפי' בנוקשה ליכא כרת וניחא נמי לסברת ר"נ ליכא לאקשויי דתני במתניתין זו ואצ"ל זו דברישא קתני באיסור לאו ד' מיני מדינה שהן תערובות חמץ ובתר הכי קתני ג' מיני אומניות שהן חמץ נוקשה דיש לומר דבמתני' נחית נמי למיתני שאלו אינן בכרת והוה ליה נוקשה לא זו אף זו לסברת רב נחמן ודו"ק:

ודע דבכל נוסחות שלפנינו בגמ' בדברי ר"נ קאמרי' ושמעינן ליה לר"א דאמר חמץ דגן גמור ע"י תערובת בלאו וה"ה נוקשה בעיניה וקושטא דכ"ש הוא כדברי התוס' כדקאמר בסמוך לסברת ר"נ ע"כ לא קאמר ר"מ התם אלא נוקשה בעיניה אבל חמץ כו'

1) הקדמה א'
   - א) משמעות "עירובו" דומה למשמעות "תערובת חמץ"
2) הקדמה ב'
   - א) משנה בדף מב.
     - i) תערובת חמץ בלאו
     - ii) חמץ נוקשה בלאו
3) הקדמה ג'
   - א) רב יהודה אמר רב – תערובת חמץ חמור ביחס לחמץ נוקשה דקיל
   - ב) רב נחמן –חמץ נוקשה חמור ביחס לתערובת חמץ דקיל
4) הקדמה ד'
   - א) קיצור ג' ברייתות

		נוקשה	תערובת
ברייתא א' בדף מג.	ר' מאיר	בלאו	
ברייתא ב'	ר' אליעזר		בלאו
ברייתא ג'			בלאו אבל לא בכרת

5) גמרא חלק א'
   - א) רב יהודה אמר רב
     - i) תנא דמשנה בדף מב. ר' מאיר הוא דבברייתא א' קאמר בהדיא דחמץ נוקשה בלאו
   - ב) קשיא
     - i) הרי בברייתא א' לא קאמר ר' מאיר בהדיא אשר אף תערובת חמץ בלאו
   - ג) תירוץ
     - i) כיון דרב יהודה אמר רב אית לי' אשר תערובת חמץ חמור כל שכן דתערובת חמץ בלאו

6) גמרא חלק ב'

א) רב נחמן

i) תנא דמשנה בדף מב. ר' אליעזר הוא דבברייתא ב' קאמר בהדיא דעתרובת חמץ בלאו

ii) קשיא

(1) הרי בברייתא ב' לא קאמר ר' אליעזר בהדיא אשר אף חמץ נוקשה בלאו

iii) תירוץ

(1) כיון דרב נחמן אית לי' אשר חמץ נוקשה חמור כל שכן דחמץ נוקשה בלאו

7) שים לב בטבלא דלהלן

א) אשר לרב נחמן דאית לי' אשר חמץ נוקשה חמור מוכח מברייתא א' דר' מאיר אית לי' דעירובו בלא כלום

ב) ואשר לרב יהודה אמר רב דאית לי' אשר תערובת חמץ חמור מוכח מברייתא ב' דר' אליעזר אית לי' דחמץ נוקשה בלא כלום

		חמץ נוקשה	תערובת חמץ
ברייתא א' בדף מג.	ר' מאיר	נוקשה בלאו	**לרב נחמן** עירובו בלא כלום לר' מאיר דנוקשה חמור **לרב יהודה אמר רב** דתערובת חמור כ"ש דתערובת בלאו
ברייתא ב'	ר' אליעזר	**לרב יהודה אמר רב** נוקשה בלא כלום דתערובת חמור **לרב נחמן** דנוקשה חמור כ"ש דנוקשה בלאו	תערובת בלאו
ברייתא ג'			בלאו אבל לא בכרת

8) המשך דגמרא

א) כיון דבברייתא ג' קתני דעירובו בלאו ולא קתני אשר נוקשה בלאו

ב) סייעתא היא לרב יהודה אמר רב דלכל הפחות איכא חדא שיטה – כלומר שיטת ר' אליעזר – אשר עירובו בלאו ונוקשה בלא כלום

9) תוספות

א) קשיא

i) דלמא ברייתא ג' כרב נחמן אתיא אשר נוקשה חמור

ii) וכיון דקתני אשר עירובו בלאו מובן מאליו אשר נוקשה דחמור כל שכן דבלאו

ב) תירוץ

i) בברייתא ג' קתני לא לבד דעירובו בלאו אלא אף דעירובו אינו בכרת

ii) השתא

(1) אי הוה ס"ל לברייתא ג' דנוקשה חמור

(2) במקום למילף דליכא כרת לעירובו

(3) עדיף הוה לה לברייתא למיתני דליכא כרת לחמץ נוקשה הגם דחמור

10) מהרש"א חלק א'

א) קשיא

i) אמאי איצטריך להו למיסמך על ברייתא ג' לסייעתא לרב יהודה אמר רב

ii) הרי בברייתא ב' נמי קתני כמו בברייתא ג' אשר עירובו בלאו ולא קתני אשר חמץ נוקשה בלאו

ב) תירוץ

i) שלא כברייתא ג'

(1) בברייתא ב' יכול להיות אשר בקושטא צודק רב נחמן דר' אליעזר אית לי' אשר נוקשה נמי בלאו מצד כל שכן

(2) וכיון דברייתא ב' לא משתעי כלל בדין כרת לית למידחי שיטת רב נחמן על סמך טענה דאלו נוקשה חמור הוה לה לברייתא ב' לאשמועינן אשר אפילו חמץ נוקשה אינה בכרת

11) מהרש"א חלק ב'

א) קשיא

i) קבענו דמשנה דידן בתחלתה קתני דתערובת חמץ בלאו ובסופה קתני דחמץ נוקשה בלאו

ii) ונמצא אשר משנה דידן הולכת בדרך זו ואין צריך לומר זו לרב נחמן דאית לי' אשר חמץ נוקשה חמור

(1) דהרי ראשית מתניא חומרא זו אשר עירובו בלאו הגם דקיל

(2) ולבסוף קתני אשר חמץ נוקשה דחמור אין צריך לומר דבלאו

iii) ותיקשי דבדרך כלל אזלא משנתינו בדרך לא זו אף זו

ב) תירוץ

i) קתני נמי במשנה דליכא כרת לא לעירובו ולא לחמץ נוקשה

ii) ולגבי קולא דליכא כרת

(1) משנה אכן בשיטת לא זו אף זו הולכת

(2) דלא זו בלבד דעירובו דקיל אינה בכרת אלא אף זו דנוקשה דחמור אינה בכרת

דף מג:

תד"ה סלקא דעתך אמינא ורש"י ד"ה קאי באוכלין

]דף מג עמוד ב] בד"ה סד"א כל כו' יש לדרוש היתר יותר לנשים משום ג"ש דט"ו מחג הסוכות והוי מפטרי כו' עכ"ל והא דנקט תלמודא במלתיה הואיל וליתנהו בקום אכול מצה דה"ל מ"ע שהזמן גרמא משום דאי לאו הכי טפי הוה לן למיזל בתר היקשא דהושוו איש ואשה כו' ולא הוה ילפינן הך ג"ש דט"ו מחג הסוכות למפטר אשה וק"ל:

בפירש"י בד"ה קאי באוכלין כו' אבל כל דאזהרה בנאכל כתיב כו' עכ"ל ואין להקשות אזהרה לנשים מנלן די"ל כיון דגלי לן קרא דנשים בכרת ומפקא ליה מהיקשא הדרינן לכללין דהשוו איש ואשה לכל כו' ובהכי ניחא דלקמן בפ' האשה פרש"י דנשים ישנן בבל תאכל חמץ משום דהשוה הכתוב אשה לאיש כו' והכא הא מרבינן נשים מכל די"ל דלענין אזהרה לנשים דליכא ריבויא ע"כ דהדרינן לכללין דהשוה הכתוב אשה כו' וק"ל:

1) גמרא כמבואר במהרש"א ד"ה קאי באוכלין
   - א) איצטריך ריבויא מן כל בקרא "כי כל אוכל מחמצת ונכרתה" למילף דנשים חייבות כרת על אכילת חמץ
   - ב) קשיא
     - i) למה איצטריך הך ריבויא
     - ii) הרי כבר כתיב "איש או אשה כי יעשו וכו'" למילף דהשוה הכתוב איש לאשה לכל עונשין שבתורה
   - ג) תירוץ
     - i) אי לאו ריבויא הוה אמינא
       - (1) דנשים פטורות ממצה מפני שהיא מצוות עשה שהזמן גרמא ודאיתקיש חמץ למצה לפטור
       - (2) ולכן אין למילף אפילו אזהרה לחמץ מן "איש או אשה"
     - ii) ברם
       - (1) השתא דכתיב ריבויא דנשים בכרת הן על אכילת חמץ
       - (2) אוקמינן לקרא דאיש ואשה למילף אזהרה לחמץ
       - (3) ומקישין מצה לחמץ למילף דנשים חייבות במצה דאיתקיש לחמץ
   - ד) ובזה מבואר נמי טעמא
     - i) דבפרק האשה פירש"י דנשים ישנן בבל תאכל חמץ משום דהשוה הכתוב וכו' ולא פירש דישנן בבל תאכל חמץ מכח ריבויא בסוגיא דידן
     - ii) דהיינו משום דמיהת לאזהרה אכתי איצטריך להך דהשוה הכתוב איש לאשה
2) תוספות
   - א) קשיא
     - i) לו יצויר דלא איכתוב ריבויא לחייב נשים בחמץ

ii) מאי חזית דהוה אזלינן בתר פטור דמצות עשה שהזמן גרמא למיפטר נשים ממצה ודהוי מקישין חמץ למצה לפטור

iii) נימא דהוה אזלינן בתר איש או אשה לחייבי נשים מיהת באזהרת חמץ ודהוי מקישין מצה לחמץ לחיובי נשים במצה

ב) תירוץ

i) בלאו ריבויא הוה סמכינן על גזירה שוה מסוכה למיפטר נשים במצה והיינו מקישין חמץ למצה

3) מהרש"א ד"ה סד"א

א) קשיא

i) השתא דאמרת דהוה מצינו למיסמך על גזירה שוה מן סוכה למצה למיפטר נשים במצה

ii) תיקשי דאמאי איצטריך למימר דהוה סמכינן על מצות עשה שהזמן גרא למיפטר נשים במצה

ב) תירוץ

i) דיקא מכח מצות עשה שהזמן גרמא הוה סמכינן על ילפותא מסוכה למיפטר נשים במצה

ii) במקום למימר דאיכא איסור חמץ מחמת דהשוה הכתוב איש לאשה לכל עונשין בתורה ומקישין מצה לחמץ לחיוב

תד"ה כמאן כר"א דדריש

תוס' בד"ה כמאן כר"א דדריש כו' מקצתו מנין היינו זית שלם כו' עכ"ל מתוס' פרק כל המנחות דדריש כרבא דמקצתו היינו חצי קומץ שהוא זית שלם ומרבי ליה מכל ועירובו היינו חצי זית היתר וחצי זית איסור דמצטרפין ומרבי ליה מכי כל אבל כאביי כו' דלא אמרי' שיתבטל איסור אגב היתר אבל לרבא לא צריך קרא להכי כיון דאיכא כזית פשיטא דלא בטיל כו' עכ"ל ע"ש ר"ל דלרבא ליכא לאוקמא נמי עירובו בכה"ג שיש כזית איסור וכזית היתר מעורב ואשמעינן דלא אמרינן שיתבטל האיסור אגב היתר דהא פשיטא הוא ולא אצטריך קרא לרבא בעירוב אלא לחצי זית היתר וחצי זית איסור ומשום דהיתר מצטרף לאיסור דאין הקטרה לפחות מכזית ודו"ק:

בא"ד וק"ל לפירושו טובא חדא דלא הוה זעירי לא כאביי ולא כרבא כו' עכ"ל ואין להקשות ומאי קושיא ואימא דשפיר סבר כרבא דמקצתו היינו כזית שלם ומיהו ע"י צירוף היתר עמו דהיינו חצי זית איסור וחצי זית היתר לפי סברת רש"י דאיירי באין מעורבים די"ל דהא מנליה לרבא דהא לא שמעינן מריבויא דמקצתו אלא דסגי בכזית ואימא דכולה איסור ומנלן דהיתר מצטרף לאיסור כלל וק"ל:

1) גמרא דידן
   - א) ר' יוחנן – כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר שהרי אמרה תורה משרת
   - ב) זעירי – אף לאיסור שאור בל תקטירו מצטרף חצי זית מצה דהיינו "היתר" לחצי זית שאור דהיינו "איסור"
2) ברייתא
   - א) שאור בל תקטירו קומץ שלו למנחה
     - i) רישא
       - (1) אין לי אלא כולו מקצתו מניין ת"ל כל
     - ii) סיפא
       - (1) עירובו מניין ת"ל כי כל
3) ביאור רש"י במחלוקת אביי ורבא במסכת מנחות בשיטת הברייתא ובשיטת זעירי במשמעות הברייתא
   - א) הקדמה א' על פי רש"י
     - i) "עירובו" משמעו תערובת היתר ואיסור באופן דאיסור אינו בעין ואינו ניכר
     - ii) "היתר מצטרף לאיסור" משמעו אופן דליכא תערובת כלומר דמדובר באיסור שהוא בעין וניכר
   - ב) הקדמה ב'
     - i) אביי סבר אשר קומץ למנחה היינו כזית
       - (1) ונמצא אשר "מקצתו" ברישא דברייתא היינו חצי זית כלומר אפילו משהו
     - ii) רבא סבר אשר קומץ למנחה היינו ב' כזיתים
       - (1) ונמצא אשר מקצתו ברישא דברייתא היינו כזית אחד
   - ג) והי לך מחלוקת דאביי ורבא ואף שיטת זעירי

שאור בל תקטירו	לשון הברייתא	ביאור אביי	ביאור רבא	זעירי
רישא	אין לי אלא כולו	כזית אחד	ב' זיתים	
	מקצתו מניין ת"ל כל	חצי זית ואפילו כל שהוא	זית אחד	זית אחד
סיפא	עירובו מנין ת"ל כי כל	מעורבין ואין איסור ניכר	חצי זית איסור מעורב בחצי זית היתר ואין איסור ניכר	חזי זית איסור וחזי זית היתר באופן היתר מצטרף לאיסור דהיינו כשהאיסור ניכר ואינן מעורב

ד) שים לב

i) אשר לאביי

(1) דאית לי' ברישא דאפילו כל שהוא אסור

(2) מובן דסיפא דברייתא לא משמיענו אלא אשר האיסור לא בטל היכא דאיכא נמי היתר

ה) ואשר לרבא

i) דרישא דברייתא אשמועינן דכזית מספיק לאיסור

ii) אשמועינן סיפא דברייתא אשר תערובת היתר ואיסור נמי אסור באופן דאיסור אינו בעין ואינו ניכר

ו) ואשר לזעירי

i) דסבירא לי' כרבא ברישא

ii) מכל מקום פליג על רבא וס"ל אשר סיפא אשמועינן דהיתר מצטרף לאיסור כלומר אפילו באופן דאיסור ניכר ואינן מעורבין

4) תוספות

א) קשיא לשיטת רש"י

i) נמצא אשר זעירי דס"ל דהיתר מצטרף לאיסור בבל תקטירו לא ס"ל לא כאביי ולא כרבא

5) מהרש"א

א) קשיא לקושיית תוספות

i) מובן אשר זעירי לא מצי למיזל בשיטת רבא דס"ל אשר סיפא דברייתא מדובר בתערובת שאין איסור בעין ואינו ניכר

ii) ברם נימא

(1) אשר לרבא רישא דברייתא משמעו דאיכא חצי זית איסור דניכר ואינו בעין ועוד חצי זית היתר ואינן מעורבין וחייב מחמת דהיתר מצטרף לאיסור

(2) ודלכן אכן אזיל זעירי בשיטת רבא ברישא

ב) תירוץ

i) מסתבר דלשון רישא דברייתא לא מילף לרבא אלא אשר מקצתו – כלומר כזית אחד אשר לרבא מקצתו הוא של קומץ של תרי זיתים – סגי לחייב בבל תקטירו כשכל הכזית הריהו של איסור

ii) ואין במשמעות מקצתו אשר אף כזית זה דיקא מקצתו הרי הוא של איסור

6) ביאור תוספות למחלוקת אביי ורבא בשיטת הברייתא

א) הקדמה

i) "עירובו" בסיפא דברייתא משמעו כבשיטת רש"י

(1) אשר היתר ואיסור מעורבין ואיסור אינו בעין ואינו ניכר

(א) ואשר לאביי מדובר בכל שהוא איסור דמעורב בהיתר

(ב) ואשר לרבא מדובר בחצי זית איסור דמעורב ואינו ניכר בחצי זית היתר

ii) ברם שלא כשיטת רש"י "היתר מצטרף לאיסור" דמשתעי בי' זעירי נמי משמעו דהיתר ואיסור מעורבין ואיסור אינו בעין ואינו ניכר

ב) נמצא

i) אשר לאביי – בדומה לרש"י – לא אשמועינן סיפא אלא דמשהו חמץ לא בטל בהיתר

ii) ברם לרבא סיפא דברייתא לגבי עירובו היינו הך דהיתר מצטרף לאיסור ומובן אשר זעירי בשיטת רבא אזיל

7) מהרש"א

א) קשיא לשיטת תוספות

i) מנא להו לתוספות אשר לרבא משתעי סיפא דברייתא באופן דזעירי דהיתר מצטרף לאיסור דהיינו דחצי זית איסור מעורב ואינו ניכר בחצי זית היתר

ii) דלמא מדובר לרבא באופן בכזית איסור דמעורב ואינו ניכר בכזית היתר

iii) ואל תיקשי דמאי רבותי' דמצינא למימר דרבותי' כעין דאביי דלא בטל

ב) תירוץ

i) בדאיכא כזית שלם של איסור פשיטא דלא בטל בכזית של היתר

ii) ושאני אביי דלדידי' ברישא מדובר אפילו בכל שהו של איסור דמעורב בהיתר ורבותא הוא דאיסור לא בטל

דף מד.

תד"ה לענין חמץ בפסח

]דף מד עמוד א] בד"ה לענין חמץ כו' מכל חלב דחצי שיעור אסור מן התורה כו' עכ"ל ק"ק מאי קושיא דאימא דחצי שיעור שהוא בעין דוקא אוסר ר"י התם משא"כ הכא חצי שיעור איסור חמץ ע"י תערובת לא דריש ר"י מכל וכה"ג חילקו התוס' לעיל וליכא למימר דמ"מ כל דחמץ ל"ל דנילף לענין זה חמץ מחלב דא"כ לתירוצא דלא דריש אלא לאיסורא כו' מ"מ כל דחמץ ל"ל דנילף ליה מחלב ויש ליישב ודו"ק:

1) הקדמה
   - א) קבענו בדיבור הקודם אשר לתוספות "עירובו בלאו" דומה במשמעו ל"היתר מצטרף לאיסור"
   - ב) ואשר בתרוייהו מדובר בתערובת היתר באיסור שאינו בעין ואינו ניכר
2) גמרא
   - א) ר' יוחנן אית לי' דהיתר מצטרף לאיסור דיקא לנזיר דכתיב בי' "משרת"
   - ב) זעירי אית לי' דהיתר מצטרף לאיסור אף להקטרת שאור מחמת דכתיב בי' "כל"
   - ג) קשיא לזעירי
     - i) הרי בחמץ נמי כתיב כל
     - ii) ותיקשי דלגבי חמץ נמי לידרש כל למילף דהיתר מצטרף לאיסור דהיינו דעירובו בלאו
3) תוספות
   - א) בגמרא לא מקשי ככה לר' יוחנן מחמת דלא מצינו דר' יוחנן דריש "כל"
   - ב) קשיא כמבואר במהרש"א
     - i) במסכת יומא דריש ר' יוחנן כל לגבי חלב למילף דחצי שיעור חלב אסור בכל התורה כולה אפילו בלי צירוף היתר
   - ג) תירוץ
     - i) ר' יוחנן
       - (1) לא דריש אלא דחצי שיעור אסור אבל להתחייב מלקות בחצי שיעור לא דריש
       - (2) ואכן גם לגבי חמץ מן הך דחלב דורש איסור לחצי שיעור אף בלי היתר מצטרף לאיסור
     - ii) אבל בשום מקום לא דורש ר' יוחנן דחצי שיעור במלקות או דמכח היתר מצטרף לאיסור חשיב כאלו איכא שיעור דלוקין עליו
4) מהרש"א
   - א) תירוץ אחרת לקושיית תוספות
     - i) בהך דמסכת יומא דריש ר' יוחנן דחצי שיעור אסור דיקא בחצי שיעור איסור בעין ושאינו מעורב בהיתר
     - ii) ולכן מובן דבגמרא דידן לא מצינן להקשות לר' יוחנן דלידרש כל לחייב מלקות בחמץ שיש בו עירוב איסור שאינו בעין
     - iii) עיין בתוספות ד"ה כמאן בדף מג: דהתם אזלי תוספות קצת במהלך זה

ב) קשיא לתירוץ מהרש"א

i) השתא דאמרת דמן חלב כבר דורשין לכל התורה כולל חמץ דחצי שיעור בעין אסור

(1) אלו אמרת אשר מן "כל" דכתיב בחמץ לא דריש ר' יוחנן דמיחייב אפילו בעירובו כשאינו בעין ואינו ניכר

(2) תיקשי דהך "כל" לגבי חמץ מיותר הוא

ג) תירוץ

i) אף לתירוץ תוספות מצית להקשות ככה

(1) השתא דאמרת דמן חלב כבר דורשין לכל התורה כולל חמץ דחצי שיעור הגם דמלקות ליכא מכל מקום איסור איכא

(2) אלו אמרת אשר מן "כל" דכתיב בחמץ לא דריש ר' יוחנן דמיחייב גם במלקות

(3) תיקשי דהך "כל" לגבי חמץ מיותר הוא

תד"ה מקום מגעו

בד"ה מקום מגעו כו' דמשמע שהשום והשמן בעין כו' עכ"ל לאו ממש בעין אלא שהן ניכרין במפוזר על המקפה כמ"ש התוס' בפ' ג' מינין דאי בעין ממש לא הוה שייך לומר היתר מצטרף לאיסור כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:

בא"ד והואיל דלא מקבל טומאה אלא מדרבנן אית לן כו' עכ"ל דפחות מכביצה אין מקבל טומאה מדאורייתא כמ"ש לעיל בפירקין בד"ה לאימת מתכשר כו' ובלאו הכי נמי אין מקבל טומאה הכא אלא מדרבנן דהא תרומת שום אינו רק דרבנן והא דקאמר הואיל וזר לוקה עליהן בכזית ר"ל אלו היתה תרומה דאורייתא משום דהיתר מצטרף לאיסור דין הוא להחשיבה ולא יתבטל אגב המקפה ועיין בתוס' פ' ג' מינין ודו"ק:

1) הקדמה א'
   - א) רב דימי אמר ר' יוחנן – היתר מצטרף לאיסור דיקא לנזיר דכתיב בי' משרת
2) הקדמה ב'
   - א) זר שאוכל כזית תרומה במלקות
3) הקדמה ג'
   - א) אי לאו דין דימוע היתה תרומה בטלה ברוב
   - ב) מחמת דין דימוע אין תרומה בטלה אלא במאה
4) הקדמה ד'
   - א) זר שאוכל כזית תערובת תרומה לוקה עליו
     - i) דיקא אלו דימוע דאורייתא דלכן לא בטל תרומה ברוב
     - ii) ודיקא אלו אית לן נמי אשר היתר מצטרף לאיסור בכל התורה כולה דחשיב כאלו אכל כזית איסור
5) הקדמה ה'
   - א) שני לטומאה פוסל בתרומה לפי שיש שלישי לטומאה בתרומה
   - ב) אבל אינו פוסל בחולין מפני דליכא שלישי לטומאה בחולין
6) הקדמה ו'
   - א) קבענו בד"ה הקודם לתוספות ד"ה כמאן בדף מג: דלכל הדעות לא מצטרף היתר לאיסור באיסור שהוא בעין ואינו מעורב בהיתר
7) הקדמה ז'
   - א) איסור בעין אינו בטל ברוב אפילו בחולין
8) הקדמה ח'
   - א) אוכלין פחות מכביצה מקבלין טומאה דיקא מדרבנן
9) משנה
   - א) המקפה של חולין והשום והשמן של תרומה ונגע טבול יום שהוא שני לטומאה במקצתן
   - ב) לא פסל אלא מקום מגעו בלבד

10) גמרא –להלן נבאר לגמרא אליבא דרש"י ואליבא דתוספות

א) קשיא למשנה

i) וליבטל שום ושמן ברובא

ב) תירוץ

i) לא בטל ברוב מחמת דזר שאוכל מן המקפה לוקה עליו בכזית

ג) קושיית אביי לרב דימי דקסבר דלר' יוחנן דיקא לנזיר מצטרף היתר לאיסור

i) כיון דמוכרח דמשנה אית לה דזר לוקה עליו בכזית

ii) נמצא דמשנה אית לה אשר היתר מצטרף לאיסור בכל התורה כולה ולא לבד לגבי נזיר

11) ביאור רש"י

א) קשיא דגמרא

i) סד"א אשר דין דימוע אינו אלא דרבנן ולכן שום ושמן במקפה בטלי ברוב וליכא שם תרומה כל עיקר

ii) והאיך נפסל מקום מגעו שהוא חולין בשני לטומאה

ב) תירוץ דגמרא

i) זר לוקה עליו בכזית ומוכרח דהיינו טעמא דדימוע דאורייתא ושם תרומה עליו ומובן דמקום מגעו פסול מחמת דשני לטומאה פוסל לשלישי בתרומה

12) קושיית תוספות לרש"י

א) חלק א'

i) קבענו בהקדמות דאיסור בעין אינו בטל ברוב אפילו בחולין דלית בי' דין דימוע

ב) חלק ב'

i) מבארין בתוספות בכמה ראיות דבמשנה דמקפה מדובר בשום ושמן דהוה בעין

ג) חלק ג'

i) ולכן תיקשי דהאיך סליק אדעתייהו דשם תרומה תיבטל ברוב

13) מהרש"א ד"ה מקום מגעו מבוסס על תוספות ד"ה כמאן בדף מג:

א) קשיא לקושיית תוספות

i) לא יתכן דמדובר בשום ושמן בעין ממש

ii) דהרי קבענו בהקדמות דלכולי עלמא לא אמרינן דהיתר מצטרף לאיסור באיסור בעין ממש

ב) תירוץ

i) תוספות לא כיוונו למימר אלא דהגם דאינן בעין מכל מקום ניכרין במפוזר על המקפה

ii) ולכן

(1) שם תרומה בטל ברוב אלו דין דימוע אינו דאורייתא

(2) ואף על פי כן באופן דלא בטל ברוב – כגון אלו דין דימוע דאורייתא – יכול להיות דהיתר מצטרף לאיסור ודלכן זר לוקה עליו בכזית

14) שיטת תוספות

א) הקדמה

i) בהוה אמינא כבר אסיק אדעתין דמשנה אית לה דדימוע דאורייתא

ii) ועוד אסיק אדעתין אשר מקום מגעו אינו פסול אלא מדרבנן מחמת דמדאורייתא אוכלין לא מקבלין טומאה בפחות מכביצה

ב) ביאור קושיא דגמרא

i) הגם דדימוע דאורייתא מכל מקום שמן ושום ליבטלי שם תרומה שלהן ברובא מחמת דלא חשיבא כיון דלא מקבלין טומאה אלא דרבנן

ג) ביאור תירוץ דגמרא

i) כיון דזר לוקה עליו בכזית מוכרח דיש להן חשיבות אפילו מדאורייתא ודלא בטל שם תרומה שלהן אפילו מדאורייתא

ii) ולכן אף לגבי טומאתן באופן דלית להן שיעור כביצה מיהת נעשין שלישי לטומאה דרבנן

15) מהרש"א בא"ד הואיל

א) קשיא לתוספות

i) הרי תרומת שום אינו אלא דרבנן והאיך מסיקין דזר לוקה עליו בכזית

ב) תירוץ

i) כיוונו למימר

(1) דמהא דאוכלין דלית להן שיעור כביצה לא מקבלין טומאה אלא מדרבנן ליכא לאוכוחי דהך שום ושמן לא חשיבי ודלכן בטל שם תרומה שלהן ולא מקבלין טומאה אפילו מדרבנן

(2) דהרי אם היתה תרומת שום דאורייתא הי' זר לוקה עליו בכזית אפילו בדליכא שיעור כביצה ולא היו מקבלין טומאה אלא דרבנן

תד"ה אלא מאי היתר

בד"ה אלא מאי היתר כו' ורבנן לא דרשי כל דכשהאיסור מועט אין מצטרף כו' וכן גבי קופה ומדוכות כו' עכ"ל ק"ק אמאי אסיק אביי הכי התם גבי קופות בשלמא לדידי משום דנפישי חולין כו' ולא אסיק הכי לעיל מיניה גבי כותח ומדוכות וע"ק לעיל גבי מקפה של חולין ושמן ושום של תרומה הרי נפישי חולין ואמאי קא בעי למימר אביי ביה דהיתר מצטרף לאיסור ולפירש"י בפ' ג' מינין ניחא שפירש שם דהא דאמרי משום דנפישי חולין ליתא אלא במלתא דלא עבידא לטעמא וריחא כגון בקופה משא"כ מקפות ומדוכות דתבלין הן ועבידי לטעמא וריחא חשיבי ולא בטלי והוו כמו דנפישין אינהו כך תוכן דבריו וכצ"ל בכותח דמיהת לטעמא עבידא ויש ליישב דברי התוס' דהכא דההיא דמקפה לאביי אתיא כר"א דסבר גבי חמץ דאתי כל לרבות אפי' כשהאיסור מועט וגמר כל התורה מחמץ כמו לר"ע מנזיר כמ"ש התוס' לעיל לפי סברת אביי ודו"ק:

1) הקדמה א'

א) תערובת חמץ – כגון כותח הבבלי – מיקרי נמי עירובו

2) הקדמה ב'

א) ר' אליעזר אית לי' דבחמץ עירובו בלאו – כלומר דלכל הפחות בחמץ מצטרף היתר לאיסור – על יסוד "כל" בקרא "כל מחמצת לא תאכלו"

ב) מאן דאמרי דלא דרשי כל לגבי חמץ מ"מ יכול להיות דאית להו אשר עירובו בלאו מחמת דס"ל דהיתר מצטרף לאיסור בכל התורה כולה

3) הקדמה ג'

א) "רבנן דכותח הבבלי" אית להו אשר עירובו בלא כלום

4) הקדמה ד' לפי תוספות דף מג: ד"ה כמאן

א) ר' עקיבא ור' יוחנן נפקא להו אשר היתר מצטרף לאיסור לגבי נזיר על יסוד "משרת"

ב) זעירי אית לי' אשר היתר מצטרף לאיסור אף לגבי לאו דלא תקטירו מחמת דכתיב "כל" בלאו דלא תקטירו

5) הקדמה ה'

א) כיון דזעירי דריש כל לגבי בל תקטירו מובן דדריש נמי "כל" דכל מחמצת כר' אליעזר ואשר לכן אף לגבי חמץ מצטרף היתר לאיסור

6) הקדמה ו' – שיטה דרב דימי

א) ר' יוחנן לא דריש כל ולכן לית לי' אשר היתר מצטרף לאיסור לגבי בל תקטירו

ב) ור' יוחנן גם כן לית לי' דהיתר מצטרף לאיסור בכל התורה כולה חוץ מבנזיר על יסוד "משרת" כדאמרן

7) הקדמה ז' – שיטה דאביי

א) ר' יוחנן אית לי' אשר היתר מצטרף לאיסור בכל התורה כולה

8) הקדמה ח'

א) רבנן דר' עקיבא מפקא מן משרת בנזיר אשר טעם כעיקר בכל התורה כולה

ב) ולית להו אשר היתר מצטרף לאיסור בשום מקום

9) הקדמה ט'

א) להלן בדיבור זה ובדיבורים אחרים נבאר שיטות נוספות בענין זה

10) הקדמה י' – משנה דמקפה כמבואר בגמרא

א) זר שאוכל מקפה דחולין והשום והשמן של תרומה לוקה עליו בכזית

11) הקדמה יא' – ברייתא דמדוכות

א) ברייתא

i) שתי קדירות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי מדוכות אחת של חולין ואחת של תרומה

ii) ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה וחולין לתוך חולין נפלו

ב) דמקילין למינקט אשר חולין לתוך חולין נפלו לפי שאף אלו עירבו תרומה בחולין מכל מקום הך תערובת אינו אסור אלא דרבנן כדנבאר להלן

12) הקדמא יב' – ברייתא דקופות

א) ברייתא

i) שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי סאין אחת של חולין ואחת של תרומה

ii) ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה

ב) דמקילין למינקט אשר חולין לתוך חולין נפלו לפי שאף אלו נפלו עירבו תרומה בחולין מכל מקום הך תערובת אינו אסור אלא דרבנן כדנבאר להלן

13) הקדמה יג'

א) דין "כדי אכילת פרס"

i) מי שאוכל שיעור איסור בכדי אכילת פרס דינו כאלו אכל שיעור איסור באכילה אחת

ב) רב דימי

i) אכילת "כדי אכילת פרס" אכילה אחת היא מדאורייתא

ג) אביי

i) אכילת "כדי אכילת פרס" אינה אכילה אחת אלא מדרבנן

14) הקדמה יד'

א) מי שאוכל כותח הבבלי נוקטין דלא יתכן שיאכל כזית חמץ באכילה אחת ממש אבל יתכן שיאכל כזית חמץ ממש תוך כדי אכילת פרס

ב) וכדומה במקפה ומדוכות וקופות

15) גמרא

א) קשיא דאביי לרב דימי

i) לכאורה במשנה דמקפה מדובר במי שאכל פחות מכזית שום ושמן של תרומה

ii) והיינו טעמא דזר לוקה עליו בכזית משום דהיתר דהיינו חולין מצטרף באיסור דהיינו תרומה

iii) והאיך מצית למימר דלר' יוחנן לא מצטרף היתר לאיסור אלא בנזיר

ב) תירוץ דרב דימי

i) הא דזר לוקה עליו בכזית

(1) לאו משום דמקפה של חולין מצטרף לפחות מכזית של תבלין תרומה

(2) אלא משום דאכל כזית של תבלין תרומה בכדי אכילת פרס והך אכילה מדאורייתא אכילה אחת חשיבא

ג) קשיא דאביי לרב דימי

i) אם כן דכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא

ii) תיקשי דאף לרבנן דכותח הבבלי נמי ליחייב בתערובת חמץ מחמת דבכדי אכילת פרס אכל כזית חמץ דמעורב בתוך התערובת

iii) להלן יבארו תוספות מאי טעמא דלא קשה לאביי גופי' אשר לרבנן דכותח הבבלי ליחייב בתערובת חמץ מחמת דהיתר מצטרף לאיסור

ד) תירוצו של רב דימי אינה מענינו

ה) קושיא נוספת דאביי לרב דימי

i) קבענו בהקדמות דברייתות דמדוכות וקופות מקילין לפי דאף אלו עירבו חולין ותרומה אין התערובת אסור לזר אלא מדרבנן

ii) ברם אלו אמרת אשר כזית בכדי אכילת פרס מדאורייתא הוא דאסור הרי יעבור באיסור דאורייתא כשיאכל כזית תרומה גופה בכדי אכילת פרס

16) המשך סוגיין כמבואר במסכת מנחות

א) שאלה

i) אביי גופי' האיך מפרש ברייתא דקופות

ii) הרי אית לי' אשר בכל התורה כולה מצטרף היתר לאיסור ולכן יעבור באיסור אלו עירבו תרומה בחולין ואמאי מקילין למימר שאני אומר

ב) תשובה

i) אביי אית לי' דלא אמרינן היתר מצטרף לאיסור היכא דנפישי היתר

ii) ובברייתא דקופות אכן מדובר בנפישי היתר

17) רש"י במסכת מנחות כמבואר במהרש"א הכא

א) קשיא א'

i) אף לברייתא דמדוכות מצינו להקשות ולתרץ לאביי כמהך דקופות

ii) ואמאי השמיטו בגמרא קושיא זו ותירוץ זו למדוכות

ב) תירוץ חלק א'

i) אביי אית לי' דלגבי מילתא דנותן טעם וריח כגון הך דמדוכות אמרינן היתר מצטרף לאיסור אף בנפישי היתר

ii) ולכן אין לתרץ אשר אף במדוכות ליכא היתר מצטרף לאיסור מחמת דנפישי היתר

ג) תירוץ חלק ב'

i) ובזה מתורץ נמי שקלא וטריא דגמרא לגבי היתר מצטרף לאיסור במקפה ובכותח הבבלי הגם דנפישי היתר

ii) דבהני תרי אופנים נמי נותנין טעם וריח כעין הך דמדוכות

18) תוספות

א) קשיא לאביי

i) אביי גופי' האיך מפרש לרבנן דכותח הבבלי

ii) הרי אית לי' אשר לר' יוחנן בכל התורה כולה מצטרף היתר לאיסור

ב) תירוץ א'

i) אביי יאמר לך

(1) דר' יוחנן קסבר דרבנן דכותח הבבלי אתיא כרבנן דר' עקיבא דלית להו היתר מצטרף לאיסור כל עיקר אפילו לגבי משרת כדביארנו בהקדמה

(2) מה שאין כן ר' יוחנן גופי'

(א) כר' עקיבא אית לי' אשר היתר מצטרף לאיסור בנזיר מן משרת

(ב) ודר' עקיבא אית לי' עוד דמנזיר ילפינן היתר מצטרף לאיסור בכל התורה כולה

ii) שים לב

(1) דרב דימי מודה לאביי דר' יוחנן כר' עקיבא סבירא לי'

(2) ברם קסבר שלא כאביי

(א) אשר לר' עקיבא איכא נמי קרא דהיתר מצטרף לאיסור לגבי חטאת

(ב) ואשר הני תרי קראי באין כאחד ואין מלמדין לכל התורה כולה

ג) תירוץ ב' כמבואר במהרש"א

i) חלק א'

(1) קבענו דבגמרא במסכת נזיר מסיק אביי דלא אמרינן היתר מצטרף לאיסור בברייתא דקופות דהתם נפישי היתר

(2) השתא אף בכותח הבבלי ובברייתא דמדוכות נפישי היתר ולכן יאמר לך אביי דלכולי עלמא לית לגבייהו היתר מצטרף לאיסור

ii) חלק ב'

(1) שאלה

(א) באיזו נקודה פליג ר' אליעזר על רבנן דכותח הבבלי

(2) תשובה

(א) ר' אליעזר מיהת דריש "כל" דחמץ לרבות עירובו ללאו אפילו היכא דנפישי היתר

(ב) רבנן דכותח הבבלי בשום אופן לא דרשי "כל" לעירובו בלאו

iii) חלק ג'

(1) משנה דמקפה אתיא כר' אליעזר ומשנה ס"ל אשר מהך דר' אליעזר דרשינן היתר מצטרף לאיסור בכל התורה כולה ואפילו היכא דנפישי היתר

(2) שים לב דלפירוש זו לא צריכין למיזל בשיטת רש"י וליסמך אהא דתבלין במשנה דמקפה נותנין טעם וריח דבקושטא נתינת טעם וריח לא מעלה ולא מוריד

iv) חלק ד'

(1) ועוד יאמר לך אביי

(א) דברייתא דמדוכות לאו כר' אליעזר אתיא אלא אתיא כר' עקיבא אליבא דר' יוחנן אשר להבנת אביי

(i) אכן היתר מצטרף לאיסור בכל התורה כולה

(ii) ברם לימוד דר' עקיבא לא נאמרה באופן דנפישי היתר אפילו באיסור שנותן טעם וריח כדאמרן

ד) בקיצור

i) למהלך תוספות כמבואר במהרש"א לא צריכין למיזל בשיטת רש"י דמחלק לגבי נפישי היתר בין דברים דנותנין טעם וריח לדברים דאין נותנין טעם וריח

ה) שים לב אשר תירוץ זו דומה במקצת להא דקבענו לתירוץ א' דתוספות אשר לאביי דרש ר' עקיבא משרת להיתר מצטרף לאסור לנזיר ומן נזיר לכל התורה כולה

תד"ה איתיבי' שתי קופות

בד"ה איתיביה שתי כו' והכא מיירי שרבו חולין על התרומה כיון כו' דבדאוריי' בעי רבייה כו' עכ"ל למאי דגרסי' בנזיר בשלמא לדידי כו' דנפישי חולין בהדיא מוכח דאיירי ברבו חולין על התרומה וי"ל דלא מוכח מהתם דרבו חולין אלא קצת יותר על האיסור אבל התוס' בעי לאוכוחי דמין במינו בטל ברוב והיינו חד בתרי וק"ל: [אמר המגיה דבריו צ"ע דחד בתרי לאו דוקא כמ"ש כל הפוסקים]

1) הקדמה א'
   - א) אביי – ר' יוחנן אית לי' דהיתר מצטרף לאיסור מדאורייתא בכל התורה כולה
   - ב) רב דימי – כזית בכדי אכילת פרס מדאורייתא חדא אכילה היא
2) הקדמה ב'
   - א) מין במינו מדאורייתא בטל ברוב
3) ברייתא במסכת יבמות
   - א) שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן ב' סאין אחת של חולין ואחת של תרומה
   - ב) ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה
4) גמרא שם
   - א) ר' יוחנן
     - i) פשיטא דלא מקילין למימר "שאני אומר" היכא דאיכא למיחש אשר חולין לתוך תרומה נפלו וזר האוכלו עובר איסור דאורייתא
     - ii) והיינו טעמא דמקילין משום דמדובר ברוב חולין במין במינו ולכן מדאורייתא בטל חולין
5) גמרא דידן ובמסכת נזיר
   - ו) קשיא לאביי
     - i) לדידך דאמרת דלר' יוחנן היתר מצטרף לאיסור בכל התורה כולה
     - ii) הרי זר האוכלו עובר מדאורייתא ואמי מקילין למימר שאני אומר
   - ז) תירוץ
     - i) בנפישי היתר לא אמרינן היתר מצטרף לאיסור ובברייתא בנפישי היתר מדובר
   - ח) קשיא לרב דימי
     - i) זר האוכלו עובר מדאורייתא דהרי אמרת אשר בכדי אכילת פרס מדאורייתא חדא אכילה היא
6) תוספות
   - א) קשיא
     - i) מאי קושיא לרב דימי
     - ii) הרי קבע ר' יוחנן דמדובר ברוב חולין ובטל ברוב ומאי נפקא מינה הא דאכל כזית בכדי אכילת פרס
7) מהרש"א
   - א) קשיא

i) אמאי לא מייתי תוספות סייעתא דברבו חולין על תרומה עסקינן

ii) מהא גופא דאף אביי הוכרח לאוקי לברייתא בדנפישי חולין

ב) תירוץ

i) כדי ליבטל ברוב איצטריך רוב דחד בתרי

ii) ולא סגי הא גרידא דנפישי היתר בכל שהוא

דף מד:

תד"ה וה"ה לערלה

]דף מד עמוד ב] בד"ה וה"ה לערלה כו' דנזיר וחדש אין איסורן איסור עולם שהגדל מן הגפן כו' עכ"ל ובתוס' פ"ק דקדושין קרי ליה להך מלתא אין היתר לאיסורו ע"ש בתוס' וק"ל:

תד"ה ורבנן מבשר בחלב

בד"ה ורבנן מבשר כו' אמאי איצטריך למילף מנזיר לטעם כעיקר עכ"ל נזיר גופיה ודאי דליכא למילף מבשר וחלב דחמיר דאיסורו איסור עולם ואין היתר לאיסורו ואסור בהנאה אלא מה שאמרו גבי נזיר מכאן אתה דן לכל התורה דטעם כעיקר לא אצטריך דשפיר איכא למילף שאר איסורין דכל התורה לאביי מבשר בחלב ודפריך נמי בשמעתין ורבנן היינו דלא הוו צריכי למילף כל התורה מנזיר אלא מבשר וחלב ודו"ק:

1) גמרא
   - א) ר' יוחנן ס"ל כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסור נזיר שהרי אמרה תורה משרת
   - ב) קשיא בדף מג:
     - i) האי משרת מיבעי לי' לטעם כעיקר
   - ג) תירוץ
     - i) ר' יוחנן אית לי' כר' עקיבא דדייק מן משרת אשר היתר מצטרף לאיסור
     - ii) ודיקא רבנן דר' עקיבא ילפי מן משרת אשר טעם כעיקר
   - ד) קשיא
     - i) ור' עקיבא טעם כעיקר מנא לי'
   - ה) תירוץ
     - i) יליף לי' מבשר וחלב
   - ו) קשיא
     - i) ורבנן דר' עקיבא אמאי צריכי למילף טעם כעיקר מן משרת
     - ii) לילפי לי' מבשר וחלב
   - ז) תירוץ
     - i) מבשר בחלב לא ילפי רבנן מחמת דבשר בחלב חידוש הוא
2) תוספות
   - א) קשיא
     - i) אביי מיהו אית לי' בפרק כל הבשר דבשר בחלב לאו חידוש הוא
     - ii) ולדידי' תיקשי אמאי איצטרכי רבנן דר' עקיבא למילף טעם כעיקר מן משרת דנזיר
3) מהרש"א
   - א) קשיא
     - i) הוה להו להשיב דאין למילף נזיר מבשר וחלב משום דבשר בחלב חמיר מנזיר בשלשה אופנים אשר דנין בהו בגמרא
   - ב) תירוץ
     - i) לא כוונו תוספות להקשות לאביי רק הא דלא גמרינן מבשר בחלב כל דינין שבתורה **חוץ מנזיר**
     - ii) שים לב

(1) דבמהלך זו צריכין למיזל על כל פנים לפרש הא דמקשי בגמרא "ורבנן דר' עקיבא אמאי צריכי למשרת לילפי מבשר בחלב"

(2) דצ"ל דלא הקשו אלא להא

(א) דילפינן שאר איסורין ממשרת דנזיר

(ב) ולא ילפינן שאר איסורין **חוץ מנזיר** מבשר בחלב

תד"ה ורבנן קדירה

בד"ה ורבנן קדירה כו' סבר ר"ש בפרק בתרא דע"ג ור"מ פליג עליה כו' ולר"מ נמי מצי למילף מגיעולי כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל בשמעתין דר"ע ס"ל כר"מ ודו"ק:

1) הקדמה

א) רבנן דר' עקיבא

i) בדרך כלל נותן טעם לפגם מותר

ii) חידוש הוא דאפילו כלי שנותנת טעם לפגם צריך גיעולי נכרים

iii) ולכן לא ילפינן טעם כעיקר מן גיעולי נכרים

ב) ר' עקיבא

i) דיקא קדירה בת יומא צריכה גיעולי נכרים

ii) קדירה בת יומא אינה נותנת טעם לפגם ולכן גיעולי נכרים אינו חידוש ושפיר ילפינן מיני' דטעם כעיקר

2) גמרא

א) קשיא

i) השתא דאמרת דדיקא קדירה בת יומא צריכה גיעולי נכרים תיקשי לרבנן דאמרי אשר גיעולי נכרים חידוש הוא

ב) תירוץ כמבואר בתוספות

i) אף בקדירה בת יומא אי אפשר דלא פגמה פורתא ולכן לית לחלק בינה לבין קדירה שאינה בת יומא ואף קדירה שאינה בת יומא צריכה גיעולי נכרים

ii) ולגבי קדירה שאינה בת יומא דפגמה הרבה פשיטא דגיעולי נכרים חידוש הוא

3) תוספות

א) ר' מאיר פליג בין אר' עקיבא בין ארבנן

ב) דקסבר

i) דקדירה בת יומא נמי נותן טעם לפגם

ii) ומחמת דצריכה גיעולי נכרים אכן ילפינן אשר נותן טעם לפגם אסור ונמצא אשר גיעולי נכרים אינו חידוש

4) מהרש"א

א) ה"מ לאוקמי' לר' עקיבא כר' מאיר דהרי קבענו גם לר' מאיר אשר גיעולי נכרים לאו חידוש הוא

דף מה.

תד"ה משום דהוי נזיר

]דף מה עמוד א] בד"ה משום דהוי נזיר כו' אמאי לא קאמר נזיר וחמץ דר"ע דריש כל בפרק התערובות עכ"ל לפי מה שכתבו התוס' לעיל לחד תירוצא דהיכא דאין סברא לדרוש כל כי הכא גבי עירוב לא דרשו ליה לרבנן לק"מ דלר' עקיבא נמי לא דרשי' ליה ולא קשיא ליה הכא אלא לתירוץ קמא של התוספות דלא מפלגי בהכי מיהו קשה לי לדבריהם כיון דר"י אליבא דר"ע קאמר למלתיה ואיהו דריש כל להיתר מצטרף לאיסור בחמץ תקשי ליה לר"י קושיית התלמוד א"ה לענין חמץ בפסח נמי כדמקשי' לעיל לזעירי וע"ק כיון דדריש ר"ע כל דגבי חמץ להיתר מצטרף לאיסור ה"נ דריש כל דבל תקטירו כר"א וא"כ אמאי לא נקט ר"י נמי בל תקטירו ומאי פליג זעירי עליה ודו"ק:

1) ברייתא בדף מג:
   - א) ר' אליעזר דורש "כל" של "כל מחמצת לא תאכלו" לרבות עירובו ללאו
2) גמרא
   - א) קשיא
     - i) אמאי לא דריש ר' אליעזר גם כן "כי כל" של "כי כל אוכל מחמצת ונכרתה" לרבות עירובו לכרת
   - ב) תירוץ
     - i) כי כל ר' אליעזר לא דריש
   - ג) קשיא
     - i) ברייתא
       - (1) שאור בל תקטירו
         - (א) רישא
           - (i) אין לי אלא כולו מקצתו מניין ת"ל כל
         - (ב) סיפא
           - (i) עירובו מניין ת"ל כי כל
     - ii) מאן שמעת לי' דדריש "כל" כברישא דברייתא – ר' אליעזר דדריש כל מחמצת לא תאכלו לגבי חמץ
     - iii) ומזה מובן דתנא דסיפא דברייתא גם כן ר' אליעזר הוא
     - iv) ולכן קושיא דגמרא במקומה עומדת: אמאי לא דריש ר' אליעזר גם כן "כי כל" אוכל מחמצת ונכרתה ללמד דעירובו בכרת
3) תוספות דף מג: ד"ה מאן שמעת לי'
   - א) קשיא
     - i) ר' עקיבא דריש כל לגבי חטאת לענין דאינו מענינו
     - ii) ודלמא

(1) ר' עקיבא בדומה לר' אליעזר דריש נמי כל דחמץ

(2) ור' עקיבא הוא התנא דרישא דברייתא דשאור

ב) ולכן יכול להיות דר' עקיבא הוא דדריש נמי כי כל בסיפא דברייתא ולא ר' אליעזר

ג) תירוץ א'

i) אין הכי נמי דיכול להיות דר' עקיבא הוא התנא דברייתא אבל מכל מקום קושיא דמקשן במקומה עומדת

ii) דסוף כל סוף קשה היתכן דליכא שום תנא כולל ר' עקיבא שדורש "כי כל" למילף בחמץ דעירובו בכרת

ד) תירוץ ב'

i) חלק א'

(1) מוכרח דמאיזו טעם מסתבר למידרש כל דחטאת לעיל ולא מסתבר כל כך למידרש כל דחמץ וכל דשאור בל תקטירו

(2) דהרי איתנהו מקומות בש"ס אשר בהם אפילו רבנן דרשי כל הגם דלא דרשי כל דחמץ וכל דשאור בל תקטירו

ii) חלק ב'

(1) ולכן יכול להיות אשר גם ר' עקיבא

(א) דדריש כל באופן דמסתבר כגון דחטאת

(ב) לא דריש כל באופן דלא מסתבר כגון בחמץ ובשאור

iii) חלק ג'

(1) ומובן

(א) דעדיף לה לגמרא למינקט דר' אליעזר הוא התנא דרישא דברייתא דדריש כל באופן דלא מסתבר לגבי שאור

(ב) דהרי הוא תנא היחיד דהוברר לגבי' דדריש כל באופן דלא מסתבר לגבי חמץ

4) גמרא דידן כמבואר ברש"י דף מד: ד"ה מדרבנן נשמע

א) הקדמות

i) ר' עקיבא

(1) מבורר דסבירא לי' אשר היתר מצטרף לאיסור בנזיר דכתיב בי' משרת

(2) לא מבורר אלו מהך דנזיר יליף נמי אשר היתר מצטרף לאיסור לכל התורה כולה

ii) רבנן דר' עקיבא אית להו אשר מהך דמשרת ילפינן טעם כעיקר לנזיר ומנזיר לכל התורה כולה

iii) ר' יוחנן אית לי' אשר לר' עקיבא היתר מצטרף לאיסור דיקא לנזיר ולא לכל התורה כולה

ב) קשיא

i) אכן אמאי נקט ר' יוחנן אשר ר' עקיבא לא יליף היתר מצטרף לאיסור לכל התורה כולה

ii) בדומה לרבנן דר' עקיבא דילפי טעם כעיקר מן נזיר לכל התורה כולה

ג) תירוץ

i) ר' יוחנן אית לי'

(1) לגבי חטאת קאמר ר' עקיבא דאיכא עוד לימוד דהיתר מצטרף לאיסור

(2) ושני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים

5) תוספות כמבואר במהרש"א

א) קשיא

i) קבענו לעיל לתירוץ א' בתד"ה כמאן אשר ר' עקיבא כר' אליעזר סבירא לי' דדורש "כל" לגבי חמץ למילף עירובו בלאו והיינו נמי היתר מצטרף לאיסור

ii) ואמאי לא אמרו בגמרא אשר נזיר וחמץ הריהן אותן תרי כתובים דבאים כאחד לגבי היתר מצטרף לאיסור

6) מהרש"א

א) קושיא זו אין לה מקום לתירוץ ב' דתוספות לעיל

ב) דהרי לתירוץ ב' קבענו דר' עקיבא אינו דורש "כל" לחמץ מחמת דדרש זו לא מסתבר

7) גמרא דף מג:

א) אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מנזיר דכתיב בי' משרת

ב) זעירי דריש כל למילף דאף לגבי שאור בל תקטירו מצטרף היתר לאיסור

ג) קשיא לזעירי

i) זעירי הוה לי' למידרש אף כל לגבי חמץ דליהוי עירובו בלאו כבשיטת ר' אליעזר והיינו נמי היתר מצטרף לאיסור

8) תוספות ד"ה לענין חמץ בפסח נמי

א) קשיא

i) אמאי מקשה גמרא "אי הכי לענין חמץ נמי" לזעירי ולא לר' יוחנן

ב) תירוץ

i) מקשי דיקא לזעירי דדריש כל לגבי שאור ולא לר' יוחנן דלא מצינו שדרש כל דהרי ר' יוחנן על משרת סמיך לגבי נזיר ולא על שום "כל"

9) מהרש"א

א) הקדמה לב' קושיות

i) קבענו לתירוץ א' בתוד"ה מאן שמעת לה אשר ר' עקיבא מצי למידרש כל דשאור וגם כל דחמץ למילף דהיתר מצטרף לאיסור

ii) וגם קבענו אשר ר' יוחנן בשיטת ר' עקיבא אזיל בלימודים של ר' עקיבא

ב) קשיא א'

i) קושיית תוספות בד"ה לענין חמץ במקומה עומדת דאף לר' יוחנן הוה לה לגמרא להקשות "אי הכי לענין פסח נמי"

ג) קשיא ב'

i) הוה לה לגמרא למימר אשר לר' יוחנן כמו לזעירי מצטרף היתר לאיסור בשאור על יסוד "כל" דשאור

רש"י ד"ה ורבנן דפליגי עלי'

בפירש"י בד"ה ורבנן דפליגי עליה דר"א בכותח כו' מפקי להאי משרת להיתר מצטרף לאיסור כר"ע כו' עכ"ל ומיהו בחמץ פליגי ולית להו היתר מצטרף לאיסור בשאר איסורי' משום דה"ל נזיר וחטאת ב' כתובים כדאמרינן לר"ע מיהו ק"ק לפירש"י מאי פריך לעיל ור"ע טעם כעיקר מנליה אימא דר' עקיבא היינו רבנן דכותח הבבלי דלית להו טעם כעיקר ועיין בתוס' פ' ג' מינין ודו"ק:

1) הקדמה א'
   - א) כותח הבבלי תערובת חמץ הוא ואף יש לו טעם כעיקר
2) הקדמה ב'
   - א) רבנן דר' עקיבא מפקי מן משרת בנזיר לכל התורה לכולה אשר טעם כעיקר
   - ב) ר' עקיבא מפיק מן משרת אשר היתר מצטרף לאיסור
3) הקדמה ג'
   - א) רבנן דכותח הבבלי אית להו דכותח הבבלי – דהיינו עירובו – בלא כלום
   - ב) ומובן דרבנן דכותח הבבלי לית להו דטעם כעיקר
4) רש"י
   - א) שאלה
     - i) הך משרת מאי דרשי לי' רבנן דכותח הבבלי
   - ב) תשובה
     - i) דרשי לי' להיתר מצטרף לאיסור לנזיר
   - ג) קשיא
     - i) ואמאי לא דרשי מהך דנזיר לחמץ ולכל התורה כולה דהיתר מצטרף לאיסור
   - ד) תירוץ
     - i) דאית להו כר' יוחנן כדקבענו לעיל אשר נזיר וחטאת הוי תרי כתובין ואין מלמדין
5) גמרא דף מד:
   - א) קשיא
     - i) מנא לי' לר' עקיבא דטעם כעיקר
6) מהרש"א
   - א) קשיא
     - i) דלמא לית לי' טעם כעיקר דס"ל כרבנן דכותח הבבלי

דף מה:

תד"ה כופת שאור

]דף מה עמוד ב] תוס' בד"ה כופת שאור כו' דכי היכי דפליגי לענין טומאה כו' דרבנן סברי כו' ה"נ פליגי גבי חמץ עכ"ל מפי' מהרש"ל דתנאי דשמעתין פליגי בהכי ת"ק סבר אף אם טחו בטיט כו' הוי לתקנו ולא לקלקלו ומ"ה לא בטל ורשב"א סבר בכל שינוי מעשה יכול לבטלו והא דיחדו לישיבה איירי עכ"פ שעשה בו שינוי מעשה כו' ע"כ תוכן דבריו ואינן מובנין לי דהא קושטא הוא לת"ק דטח בטיט מהני לבטל ולרשב"א לא בעינן שינוי מעשה כלל אלא יחוד לישיבה בעלמא מהני וע"כ הנראה דודאי לכ"ע יחוד לישיבה מהני לענין להוריד טומאה לכלי והכי תנן ומייתי ליה התם בפרק במה בהמה כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה כו' ורבי יהודה ורבנן לא פליגי התם אלא לענין להעלותן מטומאתן ותנאי דבשמעתין דפליגי ביחדו לישיבה דרשב"א סבר כי היכי דלענין טומאת מדרס סגי ליה בהכי דהא להוריד להן טומאה סגי במחשבה ה"נ לענין חמץ בטלה מתורת אוכל והוי כלי ות"ק סבר לענין חמץ לא בטלה עד שיהא טח בטיט ולא גמרי' דין חמץ מדין טומאה דסגי ליה ביחוד לישיבה ובא ר"י בעל התוספות לומר לרשב"א דמדמי ביטול חמץ להורדת טומאה לכלי ה"נ איכא לדמויי לחזור לחמוצו כמו לענין להעלות הכלים מטומאתו שלא יהיה בו עוד טומאת מדרס וכי היכי דפליגי התם רבנן ור"י לענין להעלות הכלי מטומאתו לרבנן סגי בשינוי מעשה בעלמא ולר"י בעינן שינוי מעשה לקלקל הכלי ה"נ הכא לענין חמץ לרבנן כופת שאור זו שיחדה לישיבה ובטלה מחמץ שוב אח"כ בטלה מהיות כלי ע"י שינוי מעשה בעלמא וחוזר לחימוצו ולר"י בעי ביה שינוי מעשה לקלקל וע"פ הדברים האלה יתפרשו דברי פסקי התוספות ודו"ק כי הדברים ברורים הן למבין ודו"ק:

1) הקדמה א' – משנה במסכת שבת נב:

ירידה לידי טומאה	העלאה מידי טומאה
בין לת"ק דר' יהודה בין לר' יהודה כל הכלים יורדין לידי טומאה במחשבה	לת"ק דר' יהודה עולין מידי טומאה בין בשינוי מעשה לתקן בין בשינוי מעשה לקלקל אבל לא במחשבה
	לר' יהודה עולין מידי טומאה בשינוי מעשה לקלקל ולא בשינוי מעשה לתקן ומכ"ש דלא במחשבה

2) מהרש"ל ומהרש"א פליגי בביאור ברייתא בסוגיין

3) ברייתא כמבואר במהרש"ל

   א) תנא קמא דשאור

      i) שלא כירידה לטומאה אשר בין לתנא קמא בין לר' יהודה במחשבה סגי

      ii) לגבי ביטול שאור

         (1) לתנא קמא דשאור

            (א) לא זו בלבד דבמחשבה לא סגי

            (ב) אלא אפילו טחו בטיט דהוה שינוי מעשה לתקן לא סגי דאיצטריך שינוי לקלקל

         (2) לר' שמעון בן אלעזר במחשבה לא סגי אבל בשינוי מעשה סגי אפילו לתקן

4) ברייתא כמבואר במהרש"א

א) תנא קמא דשאור

i) שלא כירידה לטומאה אשר בין לתנא קמא בין לר' יהודה במחשבה סגי

ii) לגבי ביטול שאור

(1) לתנא קמא במחשבה לא סגי אבל בשינוי מעשה סגי אפילו לתקן

(2) לר' שמעון בן אלעזר במחשבה סגי

5) מהרש"א

א) לשון הברייתא דידן מסייע לשיטת מהרש"א

6) תוספות

א) "כמו דפליגי לענין טומאה אי אמרינן שינוי מעשה לתקן הכי נמי פליגי גבי חמץ"

7) מהרש"א

א) קשיא לשיטת מהרש"א

i) לכאורה משמע אשר תוספות בשיטת מהרש"ל אזלי דהיינו

(1) דכמו דלגבי **העלאה** מידי טומאה ס"ל בין ר' יהודה בין תנא קמא דר' יהודה אשר במחשבה לא סגי ולא פליגי אלא באלו סגי בשינוי מעשה לתקן

(2) כמו כן פליגי תנא קמא דשאור ור' שמעון בן אלעזר לגבי ביטול שאור אלו סגי בשינוי מעשה לתקן

ב) תירוץ

i) תוספות רצונם לומר ככה

ii) ר' שמעון בן אלעזר

(1) דמדמה ביטול מתורת חמץ לירידה לידי טומאה דלתרוייהו במחשבה סגי כדביארנו לשיטת מהרש"א

(2) מדמה נמי חזרת שאור לחימוצו להעלאת כלי מטומאתו

(א) דלתנא קמא דר' יהודה במחשבה לא סגי אבל בשינוי מעשה סגי אפילו לתקן

(ב) ולר' יהודה איצטריך שינוי מעשה לקלקל

דף מו.

רש"י ד"ה בפסח דכזית

[דף מו עמוד א] בפירש"י בד"ה בפסח דכזית כו' ובפחות מכזית כי אינו מקפיד עליו לא עכ"ל וה"ה דהוה מצי לאוקמא כולה מתני' בפסח וסיפא איירי בפחות מכזית דתליא בקפידה וק"ל:

1) הקדמה
   - א) שאלה
     - i) שרץ שנגע בבצק שבסידקי עריבה
     - ii) האם דינו כאלו שרץ נגע בעריבה אשר לכן נטמאה העריבה
   - ב) תשובה
     - i) בבצק חשוב אין דינו כאלו נגע שרץ בעריבה ולכן עריבה טהורה
     - ii) בבצק שאינו חשוב דינו כאלו נגע שרץ בעריבה ולכן עריבה טמאה
   - ג) בצק מיקרי חשוב
     - i) או באופן דאסור ולכן יש לו חשיבות איסור
     - ii) או משום דבעל עריבה מקפיד עליו
2) משנה
   - א) רישא
     - i) אם יש כזית במקום אחד חייב לבער
     - ii) ואם לאו בטל במיעוטו
   - ב) סיפא
     - i) וכן לענין טומאה
       - (1) אם מקפיד עליו חוצץ
       - (2) ואם אינו מקפיד עליו הרי הוא כעריבה
3) גמרא כמבואר ברש"י
   - א) רב פפא לביאור המשנה
     - i) רישא
       - (1) הגם דברישא הוזכר חיוב ביעור חמץ לפסח
       - (2) בקושטא עוסקת משנה אף ברישא באלו נטמאת העריבה בפסח
       - (3) וקמילף
         - (א) דבבצק בשיעור כזית דיש לו חיוב ביעור לא נטמאה העריבה
         - (ב) משום דיש לבצק חשיבת איסור אף אלו לא קפיד על הבצק
     - ii) סיפא

(1) עוסקת בשאר ימות השנה

(2) וקמילף דעריבה טמאה אם בעל עריבה לא קפיד על הבצק ולא מעלה ולא מוריד אלו יש בו כזית

4) מהרש"א

א) הכי נמי הוה מצי לאוקמא לסיפא בפסח ובלית בו כזית ולכן דינו תלוי באלו קפיד עליו בעל

רש"י ד"ה כיצד

בד"ה כיצד כו' לשורפה לערב כו' או להאכילה לכלבים א"א שאין כו' עכ"ל ולשון הרע"ב ולהאכילה לכלבים א"א שאין מבערין קדשים בי"ט ולשון הר"ן יש לכוין עד"ז כיון שהוא ראוי לאדם נתינתו לכלבים הוי כמו שריפתו וביעורו בי"ט שאסור ומהרש"ל לא הבין מדברי הר"ן כן ע"ש ודו"ק:

1) רש"י ורע"ב

א) אין שורפין קדשים ביו"ט ולהאכילה לכלבים נמי אי אפשר ביו"ט משום דלהאכיל לכלבים נמי כעין שריפה היא

2) ר"ן

א) "לשורפה אי אפשר דאין שורפין קדשים ביום טוב

ב) ולהאכילה לכלבים אי אפשר דתרומה שהיא אוכל אדם אין מאכילין אותה לבהמה כל זמן שהיא ראוי' לאדם"

3) מהרש"ל בביאור דברי ר"ן

א) אף בחול אסור להאכיל קדשים לכלבים מפני איסור בפני עצמו דאסור להאכיל לכלבים קדשים דראוים לאכילת אדם

4) מהרש"א בביאור ר"ן

א) אכן ר"ן כרש"י ורע"ב סבירא לי' דאיסור האכלה לכלבים ליתא אלא ביו"ט מחמת דמבוסס על איסור שריפה ביו"ט

ב) ודברי ר"ן לא אתיין אלא לנמק

i) דהיינו טעמא דנתינת אוכל לכלבים הוי כמו שריפה שאסורה ביום טוב

ii) דמחמת שנתנו לבהמה לא יוכל אדם לאוכלה כעין דלא מצי לאוכלה לאחר שנשרפה

תד"ה עד שתאפה

תוס' בד"ה עד שתאפה אור"י אנן שרינן לקרות לה שם כו' עכ"ל ר"ל אנן בני חו"ל ומתני' מתנייא לבני א"י וכ"ה ברי"ף וק"ל:

בא"ד ואפי' ליכא כהן כו' דחזיא ליה על ידי ביטול ברוב כו' עכ"ל מדברי מהרש"ל והסמ"ג כתב כהן גדול שטבל לקריו כו' עכ"ל אבל הר"ן כתב על דברי הרי"ף והשיבו עליו דאפילו ליכא כהן קטן מצי למיכל לכה"ג שיטבול לקריו ולאו קושיא היא דהשתא מיהו לא חזיא ליה וכ"ת כו' עכ"ל ע"ש באורך ודו"ק:

דף מו:

תד"ה הואיל אי בעי (הראשון) וכל א"ד שבו רש"י דף מח. ד"ה מילתא דקשיא לן

]דף מו עמוד ב] בד"ה הואיל אי כו' וא"ת א"כ כו' הואיל דכל חדא וחדא חזיא ליה כדלקמן כו' עכ"ל היינו לרמי בר חמא לקמן אבל בפירש"י בשמעתין שכתב דמשתריא משום דכל חדא וחדא איכא למימר הא לאו חלה הוא כו' אפשר לפרש בלא הואיל וכדמסיק רב פפא לקמן בפירש"י שם וקרוב לזה כתב מהרש"ל ע"ש וק"ל:

בא"ד אם כן יפסלו בלינה כיון דאופין אותו קודם יום טוב וכן מוכח כו' עכ"ל אין דבריהם מובנים לי דבנאפה נמי כדרכו בע"ש יפסל בלינה אי לאו טעמא שאין התנור מקדש ודו"ק:

בא"ד ורשב"א פירש כי נ"ל שדעת רש"י כו' אלא מטעם הואיל שרי כו' אלא בצע פורתא מכל חדא וחדא עכ"ל ודאי דכן פירש"י בהדיא לקמן לרמי בר חמא דמוקי לפלוגתייהו בהואיל דאיסור מלאכה ביום טוב ולא בהואיל ואיבעי איתשיל עלה ובא רשב"א לומר כי נ"ל שדעת רש"י הוא דלפי מאי דבעי למימר נמי השתא דפליגי בהואיל אי בעי איתשיל נ"ל לר"א דלא שרי לאפות בי"ט משום איסור מלאכה אלא משום הואיל דאי בעי כו' בצע פורתא מכל חדא כו' וא"כ אם יקרא לה שם ה"ל תרי הואיל ותרי הואיל לא אמר ודו"ק:

] דף מח עמוד א] בפירש"י בד"ה מלתא דקשיא לן כו' דנהי נמי דטובת הנאה ממון הוא לר"א א"ה כו' ומוטב לעבור על בל יראה כו' עכ"ל וק"ק לפ"ז מאי פריך ר"א לר"י לדבריך הרי הוא עובר משום בל יראה כו' הא איכא למימר כיון דלית ליה לר"י הואיל מוטב לו לעבור על בל יראה מאליו כו' מלעבור על לא תעשה כל מלאכה ועושה כו' כפירש"י ולולי פירושו היה נראה לפרש דע"כ אית ליה לר"א הואיל דאי לאו הכי כיון דעובר על לא תעשה כל מלאכה מוטב לו שתטיל לצונן דהא היכא דא"א בע"א מודה ר"א לבן בתירא כמ"ש התוס' לעיל בהיכא דקרא לה שם ודו"ק:

1) משנה
   - א) שאלה
     - i) כיצד מפרישין חלה לכהן בפסח מן עיסה טמאה
       - (1) דלאפותה אסור דלא הוה לצורך אוכל נפש דהרי אינה ראוי' לזר מפני שם חלה שבה ואינה ראוי' לכהן מפני טומאתה
       - (2) ולשורפה ביו"ט אסור דאין שורפין קדשים ביו"ט
       - (3) ולשהותה לשורפה בערב במוצאי יום טוב אסור שמא תחמיץ בינתיים ויעבור בבל יראה
   - ב) תשובה
     - i) ר' יהודה בן בתירה אומר תטיל בצונן כדי שלא תחמיץ ומשהה אותה לערב
     - ii) ר' אליעזר אומר
       - (1) אסור לי' לשהותה לערב שמא תחמיץ

(2) אלא אופה אותה ביום טוב בלי קריית שם תחלה כדנפרש להלן

ג) ר' יהושע אומר

i) קורא עלה שם דאז שרי לי' לשהותה לשורפה לערב דאף אם תחמיץ ביו"ט לא יעבור עלה בבל יראה

ii) משום

(1) דבל יראה ליתא אלא בממונו ddרשינן שלך אי אתה רואה וכו'

(2) וההיא חלה כיון דקרא עלה שם חלה לאו ממון דידי' הוא

2) גמרא דף מו:

א) שאלה

i) האם פליגי ר' אליעזר ור' יהושע בנקודה זו

(1) דתרוייהו אית להו דלאחר קריאת שם בעצם לא הוה ממונו

(2) ואף על פי כן

(א) לר' אליעזר לאחר קריאת שם אכתי הוא בבל יראה מחמת דיש לו בה טובת הנאה לתת אותה לכהן שיבחר בו וטובת הנאה יש לו דין ממון ולכן אסור לשהותה

(ב) מה שאין כן לר' יהושע דס"ל דטובת הנאה אינה ממון ולכן מותר לשהותה לאחר קריאת שם

ב) תשובה

i) אין הכי נמי דמצי לפלוגי ככה ברם לא מוכרח כן

ii) דיכול להיות

(1) דר' אליעזר מודה דטובת הנאה אינה ממון ואעפ"כ חייב בבל יראה אם קורא לה שם לפני אפייתו משום הואיל דאי בעי מצי מיתשל על קריאת שם הדר הוה ממונו

(2) מה שאין כן ר' יהושע דקסבר דאינו עובר בבל יראה דלא זו בלבד דסבר דטובת הנאה אינה ממון אלא אף זו דלית לי' דהואיל אי בעי מיתשל הוה ממונו

ג) שים לב

i) דהגם דבמהלכים אלו נתיישבה שיטת ר' יהושע דלא עובר על בל יראה וגם אינו עובר באפיי' ביום טוב מחמת דמשהה אותה לערב

ii) מכל מקום לר' אליעזר אכתי לא נתיישב

(1) אלו אופה ביום טוב מחמת דעדיף שלא לעבור בבל יראה אף על גב דבגלל אפייתו יעבור באיסור מלאכה ביום טוב

(2) או דאופה ביום טוב שלא באיסור מטעם הואיל או מטעם סברא דרב פפא דנייתי לה עכשיו

3) גמרא להלן דף מח. כמבואר ברש"י

א) רב פפא

i) ר' אליעזר ס"ל

(1) חלק א'

(א) דמותר לאפות ביו"ט לפני שקרא עלה שם לפי דמיקרי אוכל נפש

(ב) מחמת דמצי אמר על כל חלה וחלה שאין זו החלה אשר בסוף אקרא עלה שם לתת אותה לכהן

(2) חלק ב'

(א) ומחמת דאופה מיד לא יתחמץ ולא יעבור בבל יראה

ii) ר' יהושע ס"ל

(1) דכיון דבסוף יתן האופה לכל הפחות חלה אחת לכהן נמצא שטרח מיהת לחלה זו שלא לצורך אוכל נפש

(2) ולכן מוטב לו

(א) לקרות עלה שם חלה לאלתר ביום טוב אשר לכן לא תיחשב שלו ולא יעבור עלה בבל יראה

(ב) ולא יאפה אותה עד לערב אשר לכן לא יעשה אפיי' שלא כדין ביום טוב

iii) שים לב אשר למהלך זו ר' אליעזר ור' יהושע תרוייהו לא סמכי כלל על סברת הואיל

ב) רמי בר חמא

i) קשיא לרב פפא

(1) מדוע לא חש ר' אליעזר לקושיית ר' יהושע דבסוף מיהת חלה אחת יתן לכהן ולא תיאפה לצורך אוכל נפש

ii) אלא מוכרח דר' אליעזר אית לי'

(1) דאף על גב דנקטינן אשר לבסוף יקרא שם חלה על חלה שלימה ואותה חלה תיאפה שלא לצורך אוכל נפש דהרי תיאסר באכילה

(2) מכל מקום

(א) הואיל לפני שקורא שם חלה אי בעי מפריש מכל חדא פורתא

(ב) נמצא דאפייתו קודם קריאת שם מיקרי לצורך אוכל נפש

iii) ור' יהושע לית לי' הואיל

ג) ר' ירמי' סבירא לי' כרמי בר חמא דפליגי באלו אמרינן הואיל בצע פורתא לגבי איסור מלאכה

ד) ר' זירא ס"ל דאפילו ר' אליעזר לית לי' הואיל

ה) קשיא דגמרא לר' זירא כמבואר ברש"י

i) אם כן במאי פליגי ר' אליעזר ור' יהושע

ii) הרי לר' אליעזר באפייתו יעבור באיסור עשיית מלאכה ביו"ט שלא לצורך אוכל נפש

4) רש"י שם ד"ה מילתא דקשיא לן

א) קשיא

i) הרי מצינו למימר דקא מיפליגי באלו טובת הנאה ממון

ii) דהיינו

(1) דר' אליעזר ס"ל דטובת הנאה ממון ולכן צריך לאפותו ביו"ט שלא יעבור בבל יראה ובלית ברירה יעבור איסור אפיי' ביום טוב מחמת דלשיטת ר' זירא לית הואיל להתיר אפייתו

(2) ולר' יהושע מחמת דטובת הנאה אינה ממון לא יעבור בבל יראה ולכן משהה לה בהיתר לערב ואז שורף אותה בהיתר

ב) תירוץ

i) מקשין לר' זירא דלר' אליעזר לא הוה לי' לעבור איסור מלאכה בידים באפייתו ביום טוב

ii) אלא עדיף הוה לי' שלא לאפותו ולעבור איסור בל יראה שלא בידים

5) ברייתא בדף מח.

i) קשיא דר' אליעזר לר' יהושע בעוד דלא אסיק אדעתי' דלר' יהושע לא מחייב בבל יראה מחמת דאינו שלו לאחר קריאת שם

(1) "לדבריך דלית לך הואיל להתיר איסור מלאכה ביו"ט הרי אתה מכריחתו שלא למיפא ביו"ט ולעבור בבל יראה"

6) גמרא

א) קשיא

i) אמאי לא מתרץ לי' ר' יהושע אשר לשיטתו אינו עובר בבל יראה מחמת דלאו דידי' הוא

ב) תירוץ

i) אכן מתרץ לי' ככה במשנה דידן

7) מהרש"א ד"ה מילתא דקשיא לן

א) קשיא

i) להאי קושיא דר' אליעזר לר' יהושע

(1) "לדבריך דלית לך הואיל להתיר איסור מלאכה ביו"ט הרי אתה מכריחתו שלא למיפא ביו"ט ולעבור בבל יראה"

(2) אמאי לא תירץ ר' יהושע כדתירץ רש"י לעיל לר' אליעזר

(3) דהיינו דבקושטא עדיף שלא לעבור איסור אפיי' בידים ובמקומו לעבור בבל יראה שלא בידים

ב) תירוץ

i) חלק א'

(1) מוכרח שלא כרש"י ולא אמרינן דעדיף שלא לעבור איסור אפיי' בידים ובמקומו לעבור בבל יראה שלא בידים

ii) חלק ב'

(1) ואל תיקשי דאם כן הדרא קושיא לעיל לדוכתה דהיינו דנימא דלר' אליעזר מחמת דטובת הנאה ממון צריך לאפותו ביו"ט שלא יעבור בבל יראה ובלית ברירה יעבור איסור אפיי' ביום טוב מחמת דלשיטת ר' זירא לית הואיל להתיר אפייתו

(2) דבקושטא אית לי' ברירה דמצי עשות כבן בתירא להטיל בצונן

iii) חלק ג'

(1) שים לב דנקבוע לקמן אשר תוספות נמי אזלי בשיטה זו דבלית ברירה מטיל בצונן

8) רש"י ד"ה לא דכולי עלמא בתחלת סוגיין בדף מו:

א) תחלת דברי רש"י בדיבור זה

i) היינו טעמא דשרי ר' אליעזר למיפא ביו"ט דמיקרי אוכל נפש כיון דכל חדא וחדא איכא למימר הא לאו חלה היא

9) מהרש"א

א) רש"י בתחלת דבריו אזיל בשיטת רב פפא דלאו מטעם הואיל קאתי

ב) אבל מהמשך דבריו בדיבור זה כמבוארין בתוספות להלן מובן דקסמיך רש"י על שיטת רמי בר חמא דאזלינן בתר הואיל דאי בעי לא מפריש חלה שלימה אלא בצע פורתא מכל חדא וחדא

10) תוספות – פירוש רשב"א להמשך דברי רש"י כמבואר במהרש"א בא"ד ורשב"א

א) רש"י מקשה ככה בהמשך דבריו

i) קשיא

(1) אמאי קאמר ר' אליעזר שלא לקרות עלה שם חלה לפני אפיית העיסה

(2) הרי אף לאחר שקרא עלה שם מצי להשתשמש

(א) בהואיל א' דאי בצע פורתא

(ב) על סמך הואיל ב' דאי בעי מצי מיתשל על קריאת שם חלה שלו

ב) תירוץ א' דר"י לקושיית רש"י וב"ח מפרש דאף רש"י כיוון לתרץ ככה

i) משתמשין בהואיל מעט ככל האפשר

ii) קשיא לתירוץ א'

(1) א"כ אמאי קא סמיך ר' אליעזר על הואיל כל עיקר

(2) הרי מצי עביד כבן בתירא שיטיל לצונן שלא יעבור בבל יראה

ג) תירוץ ב' "ועוד יש לומר"

i) לא שכיח להשאיל על הפרשה ולא סמכינן על הואיל דלא שכיח

ii) קשיא לתירוץ ב'

(1) הרי קבענו דלר' אליעזר סומכין על הואיל דאי בעי מיתשיל ממונו הוי ולכן עובר בבל יראה

iii) תירוץ

(1) דיקא לחומרא סומכין על הואיל דלא שכיח דאי בעי מיתשל

(2) לקולא לא סמכינן על הואיל אי בעי מיתשל כדי שייחשב אפייתו לצורך אוכל נפש

11) הי לך סייעתא דלא אמרינן הואיל דלא שכיח

א) חלק א'

i) בדרך כלל אופין לחם הפנים לשבת ביום ששי לפניו

ii) כשחל יו"ט בערב שבת נאפה לחם הפנים בחמישי בשבת לפי שביו"ט אסור לאפות דבר לצורך שבת

ב) חלק ב'

i) קשיא

(1) נתיר לו לאפות לחם הפנים ביו"ט על סמך הואיל דראוי לו אי פודה אותם מהקדש

ii) תירוץ

(1) מוכרח דלא אמרינן הואיל דלא שכיח

ג) חלק ג'

i) קשיא

(1) לעולם אימא לך דאמרינן הואיל דלא שכיח

(2) והיינו טעמא דלא אמרינן הואיל דיכול לפדותן

(3) משום דבקושטא אינו יכול לפדותן דהרי באותו רגע דאפאן לכאורה הוקדשו קדושת הגוף בתנור ואינו יכול לפדותן עוד

ד) תירוץ

i) לא מוקדשין בתנור

ii) והא ראי' דאי מוקדשין בתנור אז כשחל יו"ט בערב שבת דאופין אותן ביום חמישי היו נפסלין בלינה בליל אור ליום ו'

12) מהרש"א

א) קשיא

i) בתירוצן הוה להו למימר בפשיטות דאי אמרת דמוקדשין בתנור אז בכל ע"ש שאינו יום טוב ייאסור לאפותן

ii) שהרי דהרי לאחר אפיי' זו יפסלו בלינה בליל שבת

תד"ה הואיל ואי בעי (השני) וא"ד והואיל אי בעי פריק

בד"ה הואיל אי בעי כו' הא הואיל אי בעי מתשיל עליה מחשבינן ליה כשלו כו' עכ"ל אפילו להאי תירוצא שכתבו לעיל דלא אמרינן הואיל להתיר כיון דלא שכיח הוא היינו לכתחלה להתיר לאפות חלה בקריאת שם אבל הכא גבי מצת מעשר שני נימא שפיר הואיל אפילו להתיר שיהיה יוצא י"ח מצה בדיעבד משום הואיל אי בעי מתשיל עלה ודו"ק:

בא"ד והואיל ואי בעי פריק נמי לא אמרינן כו' עכ"ל למ"ד מחיצה לקלוט דאורייתא לא קאי אמצת מעשר שני דהיינו בירושלים וכן סוף דבריהם ועוד תירץ כיון שנתחמץ כו' לא קאי אלא אאבל אתה רואה של גבוה ודו"ק:

1) הקדמה א'
   - א) לגבי הקדש לית דין בל יראה דדרשינן שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה
2) הקדמה ב'
   - א) בדיבור שלפני זה קבענו דעובר אדם בבל יראה על חלה שנחמצה הגם דאינו שלו הואיל דאי בעי מיתשל עלה והוה ממונו
3) הקדמה ג'
   - א) מצה שיוצאין בו ידי חובתו בפסח איצטריך שיהא שלו דכתיב מצתכם
   - ב) עכשיו
     - i) ר' מאיר אית לי' דמעשר שני ממון גבוה הוא
     - ii) ולכן מובן דלר' מאיר אין אדם יוצא ידי חובת מצה במעשר שני
4) תוספות
   - א) קשיא
     - i) מכח הואיל דאי בעי מיתשל על מעשר שני והקדש הוה לן למינקט
     - ii) אשר מעשר שני והקדש הוה שלו ואשר לכן
       - (1) יוצא אדם ידי חובת מצה במעשר שני
       - (2) ועובר אדם בבל יראה על חמץ של הקדש
5) מהרש"א
   - א) קשיא
     - i) בדיבור שלפני זה קבענו לתוספות אשר להקל לא אמרינן הואיל דאי בעי מיתשיל
   - ב) תירוץ
     - i) היינו דוקא לכתחלה
     - ii) וקושיית תוספות הכא לגבי דיעבד נאמרה במי שרוצה לצאת במצה שאכל מכבר
6) המשך תוספות
   - א) תירוץ לקושיית תוספות לגבי הקדש

i) לא מצי אדם מיתשיל אהקדש לאחר דאתי לידי גזבר

ב) קשיא

i) מ"מ מצי פריק להקדש אפילו לאחר דאתי לידי גזבר

7) מהרש"א בא"ד אי בעי פריק לה

א) שאלה

i) אמאי לא מקשי תוספות נמי אשר גם מעשר שני מצי פריק

ב) תשובה

i) לא מצי פריק מעשר שני בירושלים למאן דאמר מעשר שני לקלוט בירושלים דאורייתא

8) המשך תוספות

א) הי לך עוד תירוץ להא דלא אמרינן בהקדש דאיכא בל יראה הואיל אי בעי פריק לה

i) כיון שנתחמץ לא יפדנו שום אדם

9) המשך מהרש"א

א) תירוץ זו אינו עולה למצת מעשה שני דבפשיטות מיירי באופן דלא נתחמץ ולא דנין אלא אלו מצי לצאת בו ידי חובת מצה

דף מז.

תד"ה נאכל לי"א יום

]דף מז עמוד א] בד"ה נאכל לי"א כו' א"כ למחר ביום ו' חול גמור הוא ויכולין לאפות לחם אחר כו' עכ"ל דמסברא כיון דיום ו' חול הוא יש לאפות לחם אחר כדרכו בכל השנה שנאפה ביום ו' ולחם הראשון ע"כ יפדה כו' וק"ל:

תד"ה ומוקדשין

בד"ה ומוקדשין פ"ה כו' ובחנם דחק דבשור גופי' מחייב משום מעילה אם הוא עולה כו' עכ"ל ר"ל כיון דמשום מעילה קאתינן א"כ בחנם דחק לפרש בחמור שהוא קדשי בדק הבית דא"נ החמור חולין הוא בשור גופיה שהוא עולה או חטאת דהיינו קדשי מזבח מחייב תרתי משום לא תעבוד בבכור ומשום מעילה ומהרש"ל פי' בחנם דחק לפרש דאיירי בשור בכור אלא ה"ה בעולה או בחטאת עכ"ל ואין זה מובן לי דהא ודאי ההוא לאו דלא תעבוד בכל הקדשים הוא כבכור כפרש"י בהדיא ולכך נקטו עולה או חטאת דהוו קדשי מזבח כבכור ודו"ק:

בא"ד אבל אלאו דמעילה לא לקי עד שיחרוש בשוה פרוטה כו' עכ"ל דמשום דאיתא בשאלה ליכא למימר דהא לא קאי האי תירוצא כדפריך והרי נזיר דאיתא בשאלה וקתני ליה ולא קשיא להו לפרש"י אלא אמאי דחי ליה מנזיר דקתני בסיפא ולא דחי ליה מרישא דקתני חמור דאיתא בשאלה וקתני ליה לפירש"י ומהרש"ל כתב בזה דרך רחוק ואין להאריך וק"ל:

בא"ד הזורע כלאים כלאים לוקה כו' חטין וחרצן ושעורין וחרצן נמי כו' מדכתיב כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן כו' עכ"ל כצ"ל:

1) משנה
   - א) רישא
     - i) יש חורש תלם אחד וחייבין עלי' משום שמונה לאוין
     - ii) החורש בשור וחמור והן מוקדשים ביום טוב
   - ב) סיפא
     - i) ונזיר בבית הקברות וכו'
2) רש"י
   - א) והן מוקדשים
     - i) עובר על השור שהוא קדשי מזבח משום לא תעבוד בבכור שורך וכו' וכל הקדשים כבכור
     - ii) ועל החמור שהוא קדשי בדק הבית עובר משום לאו דהזיד במעילה
3) גמרא במכות דף כב.
   - א) שאלה
     - i) ליחשב נמי שבועה שלא אחרוש ביו"ט דעובר בבל יחל דברו כשחורש
   - ב) תשובה
     - i) שבועה איתא בשאלה ומידי דאיתא בשאלה לא קתני לה
   - ג) קשיא
     - i) והרי מוקדשים איתנהו בשאלה וקתני
   - ד) תירוץ
     - i) האי מוקדשים בבכור מיירי דליתי' בשאלה

ה) קשיא

i) והרי בסיפא קתני נזיר דאיתא בשאלה

4) תוספות

א) קושית ר"י לרש"י כמבואר במהרש"א ד"ה אבל

i) אלו צודק רש"י דלהכי מונין חמור ברישא משום דבהני ח' לאוין נכלל מעילה

ii) אז

(1) כיון דמעילה איתא בשאלה

(2) במסכת מכות

(א) הוה לה לגמרא למידק מחמור ברישא אשר במשנה נכללין מידי דאיתא בשאלה

(ב) ולא להמתין למידק דין זה מנזיר בסיפא

5) המשך תוספות

א) ר"י

i) "ובחנם דחק דבשור גופי' מחייב משום מעילה אם הוא עולה או חטאת"

ב) מהרש"ל ומהרש"א פליגי במשמעות דברי ר"י

6) ביאור מהרש"ל

א) ר"י רצונו לומר

i) דכיון דלא כשקלא וטריא דגמרא במכות מפרש רש"י הכא אשר מדובר בחמור של בדק הבית אשר לאו שלו מובן דמעילה הוא דאיתא בשאלה

ii) תיקשי לרש"י

(1) דבמקום למינקט אשר "שור" במשנה משמעו דיקא שור שהוא בכור וליתא בשאלה

(2) הוה מצי רש"י למימר אשר שור משמעו אף עולה או חטאת דיש לו לאו דלא תעבוד ויש לו נמי לאו דמעילה דאיתא בשאלה

7) קושית מהרש"א על מהרש"ל

א) אמאי אמרת דרש"י אוקמי' לשור דיקא בבכור

ב) הרי בהדיא כתב רש"י דאותו איסור דלא תעבוד איתא בכל הקדשים כבכור

8) ביאור מהרש"א

א) ר"י רצונו להקשות ביותר פשיטות

i) דבמקום למינקט אשר לית ציור למי שעובר לאו דמעילה כי אם חמור של בדק הבית

ii) הוה מצי רש"י למימר אשר בשור גופי' לא זו בלבד דעובר על לא תעבוד בין בבכור בין בשאר קרבנות אלא אף זו דעובר עליו בלאו דמעילה

9) המשך תוספות

א) לא מונין במשנה לאו דמעילה לא זו בלבד מחמת דאיתא בשאלה אלא אף זו מטעם אחר

10) מהרש"ל ומהרש"א

א) שאלה

i) אמאי צריכין לאותו טעם אחר להא דלא מונין במשנה לאו דמעילה

ב) תשובת מהרש"ל

i) על כרחך איכא עוד טעם אחר שלא למנות לאו דמעילה חוץ מזה דמעילה איתא בשאלה

ii) דאי לאו הכי תיקשי

(1) במסכת מכות בעוד דלא מסקי דלא מונין לאו דאיתא בשאלה

(א) והקשו אמאי לא מונין לאו דבל יחל לשבועה

(ב) אמאי לא הקשו עוד למה לא מונין לאו דמעילה

11) מהרש"א

א) מצינו למיזל אף בדרך זו

i) מוכרח דאיכא עוד איזו טעם להא דלא מונין לאו דמעילה

ii) דהרי בסוף סוגיא במסכת מכות מסקי דאכן מונים אף לאוין דאיתנהו בשאלה דהרי מונין נזיר דאיתא בשאלה

דף מז:

תד"ה כתישה ביו"ט מי שרי

דף מז עמוד ב] בד"ה כתישה בי"ט מי שרי הקשה ריב"א מאי פריך הא כו' עכ"ל תירוצא הוא אלא דלשון פירכא הוא וכתישה ביום טוב מי שרי בתמיה וק"ל:

בא"ד ועוד תימה היכי פריך הכא דליתי עשה דכיסוי וידחה לאו די"ט כו' עכ"ל הך קושיא איכא לאקשויי הכי לעיל גבי חרישה דפריך דלא לחייב הואיל וחזי לכיסוי כו' אלא שסמכו קושיא זו הכא משום קושיא ראשונה שהקשה ריב"א הכא גבי כתישה וכדי ליישב שניהם בתירוצם וק"ל:

בא"ד שמשביח את השדה בחרישה כו' חייב אי חריש בארעא דיליה כו' עכ"ל והוה פסיק רישיה וחייב אף על גב דלא איכוין לכך כדאמר פרק הבונה והיינו דוקא בארעא דיליה דבארעא דחבריה פטור דה"ל מלאכה שאצ"ל כמ"ש התוס' שם פ' הבונה ואית לן לאוקמא הכא בארעא דיליה לטפויי לאווי כמ"ש התוס' לקמן גבי נבילה ודו"ק:

בא"ד ובתחלה נמי ה"מ לשנויי חרישה בי"ט מי שרי אלא דמשני ליה בע"א כו' עכ"ל וק"ק דכיון דאסיק אדעתיה השתא כיון דמשום יום טוב אסור לית לן למפטר בהואיל משום איסור כלאים מאי פריך שוב ראויות לכותשן כלאחר יד מ"מ איכא למימר בכה"ג חרישה ביום טוב מי שרי ולהכי לא [מפטר] בכלאים משום הואיל ודו"ק:

1) הקדמה
   - א) רבה סבר אמרינן הואיל
   - ב) רב חסדא סבר לא אמרינן הואיל
2) משנה
   - א) החורש בשור וחמור עובר בשמונה לאוין כולל איסור מלאכה ביום טוב ואיסור כלאים
3) גמרא
   - א) קושיית רב חסדא לרבה
     - i) אי אמרינן הואיל
       - (1) אחרישה לא ליחייב הואיל ואי מזדמני לי' ציפור לשחוט הי' שרי לי' לחרוש
       - (2) דהרי עשה דכיסוי דם צפור הי' דוחה ללאוין דמפניהם חרישה זו אסורה
   - ב) תירוץ של רבה
     - i) מדובר בחורש בשדה אבנים דלא חזי לכיסוי
   - ג) קושיית רב חסדא
     - i) הרי ראוין לכותשן ועל ידי כתישה ראוין לכיסוי
   - ד) תירוץ של רבה כמבואר במהרש"א ד"ה כתישה ביום טוב
     - i) אין הכי נמי ואני מודה לך אשר חרישה שרי אי אמרינן הואיל ולא צריך כתישה
     - ii) ברם

(1) בשדה אבנים ואיצטריך לכתישה כתישה ביו"ט מי שרי בתמי'

(2) כלומר אסור בכתישה ביום טוב אף אלו לא נזדמן לו דם צפור ולא צריך למיסמך על הואיל

(3) ולכן אסור אף בחרישה דהרי לבסוף לא יוכל לעשות כיסוי הדם בלי כתישה

ה) קושיית רב חסדא

i) הא ראויות לכותשן כלאחר יד דלית בי' איסור יום טוב

ו) תירוצו של רבה אינה מענינו

4) תוספות כמבואר במהרש"א

א) קשיא א' דריב"א

i) האיך פריך רבה "כתישה ביום טוב מי שרי"

ii) כמו דרב חסדא מקשה דהו"ל למשנה להתיר חרישה משום הואיל דאי מזדמן לי' צפור הוה שרי לחרוש לעפר בעד כיסוי הדם

iii) כמו כן מובן אשר רב חסדא מקשה דאף כתישה הוה לה למשנה להתיר משום הואיל דאי מזדמן לי' צפור חזי לכיסוי דם צפור

5) מהרש"א בד"ה כתישה

א) הגם דריב"א מקשה קושיא א' שלו בלשון "מאי פריך רבה"

ב) בקושטא דברי רבה תירוץ הם לקושיית רב חסדא "הא ראוי לכותשן" כמו דקבענו

ג) ואף על פי כן משתמש תוספות בלשון "פירוך" משום דרבה גופי' השמיע תירוצו בלשון קושיא ובתמי': "מי לא סברת דאסור לכותשן"

6) המשך תוספות

א) קשיא ב' דריב"א

i) היאך קמקשה רב חסדא לבסוף דאלו אמרינן הואיל הוה לה למשנה למיתני דמטעם הואיל יש דין דיחוי איסור יום טוב לגבי כתישה

ii) הרי אף באופן דאיכא דם ציפור ממש ולא צריכין למימר הואיל לא יתכן להתיר כתישה מכח דיחוי משום ב' טעמים

(1) טעם א'

(א) מטעם דאינו מענינו מיוחד לא תעשה דמלאכה ביום טוב אשר עשה אינו דוחה אותו

(2) טעם ב'

(א) אין עשה דוחה שום עשה ולא תעשה

(ב) ואיסור מלאכה ביו"ט הרי הוא עשה ולא תעשה

7) מהרש"א בא"ד וכי תימא

א) קשיא

i) ריב"א הוה לי' להקשות קושיא ב' שלו לרב חסדא מיד כשהקשה רב חסדא לרבה דלא ליחייב אחרישה הואיל וחזי לדם צפור

ii) דאף לגבי חרישה קשה דלית דין דחיי' לאיסור יו"ט

ב) תירוץ

i) בקושטא מקשי ריב"א קושיא ב' שלו אף לחרישה

ii) אבל לא מזכיר ריב"א שם חרישה בקושיא ב' משום

(1) דקושיא א' לא נחית אלא לכתישה היינו להא דרבה לא הודה לרב חסדא למיפטר כתישה הגם דבשלב זו כבר הודה למיפטר חרישה

(2) ונקבוע להלן אשר רשב"ם יתרץ קושיא א' דריב"א וקושיא ב' דריב"א בחדא מחתא

iii) ורצו תוספות לקצר ולמייתי תירוץ זו מבלי לפרש אשר לקושיא א' אינה תירוץ אלא לכתישה ולקושיא ב' תירוץ היא בין לחרישה בין לכתישה

8) המשך תוספות

א) תירוץ רשב"ם לב' קושיות דריב"א

i) הקדמה א'

(1) מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור ביום טוב

(2) מלאכה שצריכה לגופה חייב ביום טוב

ii) הקדמה ב'

(1) חרישה לצורך כיסוי הדם חשיב מלאכה שאין צריכה לגופה

(2) כתישת עפר לצורך כיסוי הדם חשיב מלאכה שצריכה לגופה

iii) תירוץ לקושיות דריב"א

(1) רבה קאמר לרב חסדא ככה

(א) מודה אתה לי אשר מצד דחיי' לית לך להקשות מידי מטעם קושיא ב' דריב"א

(ב) ואין הכי נמי דמצית להקשות קושייתך לחרישה מצד מלאכה שאין צריכה לגופה

(ג) ברם כתישה ביום טוב מי שרי הרי כתישה מלאכה שצריכה לגופה היא

ב) קושיית ר"י לשיטת רב חסדא לפי ביאורו של רשב"ם

i) פטור של מלאכה שאין צריכה לגופה אין לו מקום אלא למי שחופר בביתו ומקלקל

ii) אבל מי שחופר בשדה שלו חייב דלא הוה מקלקל

iii) ולכן לא נתיישב הא דפטור על החרישה ביום טוב

9) מהרש"א בא"ד שמשביח

א) תירוץ לקושיית ר"י לרב חסדא

i) אף בארעא דידי' מכל מקום פטור מטעם דאין מתכוין

ב) קשיא לרב חסדא

i) פסיק רישי' הוא דיעשה גומא

ג) תירוץ לרב חסדא

i) בארעא דחברי' מיהת פטור מטעם מלאכה שאין צריכה לגופה הגם דלא מקלקל ארעא דחברי'

ד) קשיא לרב חסדא

i) מסתבר לרב חסדא דמשנה בארעא דידי' משתעי דהרי משנה כוונתה לטפויי לאוי ולא למעוטי לאוי

10) המשך תוספות

א) תירוץ רבינו תם לקושיא ב' דריב"א לעיל

i) חלק א'

(1) כשהקשה רב חסדא "ואי אמרת דאמרינן הואיל אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכיסוי הדם"

(2) אין משמעו

(א) **דלא** הוה לה למשנה למיתני דעובר איסור יום טוב

(ב) דהרי צודק ריב"א דביו"ט לא אמרינן עשה דוחה לא תעשה ואכן אכתי איתא איסור יום טוב

(3) אלא משמעו

(א) דלא הוה למשנה למנות איסור כלאים הואיל וחזי לחרוש לכיסוי דם צפור מיד - בעוד שהשור וחמור חורשין ביחד - כדי שלא יהא הדם נבלע מהרה בקרקע בלא כיסוי

(ב) ולכן הוה לה לעשה דכיסוי למידחי לא תעשה דכלאים

ii) חלק ב'

(1) וכשמקשה רבה כתישה **ביו"ט** מי שרי

(2) רצונו לומר

(א) כיון דבמשנה מדובר ביום טוב ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה

(ב) אף איסור כלאים לית למידחי ביום טוב דהרי מכל מקום ייאסר לכסות דם צפור מחמת איסור כתישה ביו"ט

iii) חלק ג'

(1) קשיא

(א) אמאי לא הקשו נמי בתחלה

(i) **חרישה ביו"ט** מי שרי דהרי ביו"ט אין עשה דוחה לא תעשה ועשה

(ii) ודלכן לית למיפטר כלאים מטעם הואיל

(2) תירוץ

(א) להגדיל תורה ולהאדירה המתינו שלא להקשות קושייתם מצד יום טוב עד שעסקו בדין כתישה

(ב) ובאמת כבר סליק אדעתייהו דאף חרישה אסורה ביום טוב ודלכן לית למיסמך על הואיל למפטר חרישה בכלאים ביום טוב

11) מהרש"א בא"ד ובתחלה

א) קשיא לרבינו תם

i) לאחר

(1) דלהגדיל תורה ולהאדירה לא הפריך רבה לקושיית רב חסדא מצד חרישה ביו"ט דליכא למשריי' מצד הואיל

(2) והקשה רבה "כתישה ביו"ט מי שרי" כדביארנוהו לרבינו תם

ii) ברם כבר אסיק אדעתין

(1) דליכא למידחי כלאים מפני איסור חרישה ביום טוב

(2) בדומה להא דליכא למידחי כלאים מפני איסור כתישה ביום טוב

iii) אמאי מקשי שוב רב חסדא דראויות לכותשן לאחר יד

iv) הרי סוף כל סוף אסור לחרוש בשום אופן ביום טוב ולכן ליכא למידחי איסור כלאים אף היכא דלגבי כתישה יש עצה לכתוש כלאחר יד בהיתר

תד"ה שה ולא הבכור

בד"ה שה ולא הבכור כו' ור"י פי' דהאי קרא משתעי בפסח דכתיב ביה שה תמים כו' עכ"ל ר"ל שזה ראיה לפר"י דהא שה בפסח משתעי דכתי' ביה שה משא"כ בתמיד דלא כתיב ביה שה אלא כבש וניחא לפר"י נמי דממעט משה בכור דהא כתיב ביה בכור כשב ולא כתיב בכור שה ועוד דהכא לא כתיב רק שה כמו בפסח משא"כ בבכור דכתיב ביה נמי בכור שור ובכור עז ומהרש"ל כתב לדקדק למעט בכור ממלת אחת ולא משמע כן דהא משה ממעט בכור ומאחת ממעט מעשר גם העיקר חסר מדברי התוספות ודו"ק:

1) קרא בספר יחזקאל
   - א) ושה אחת מן הצאן
2) ברייתא
   - א) שה ולא את הבכור
   - ב) אחת ולא את המעשר
3) רש"י
   - א) ברייתא רצונה לומר דאין להשתמש בבכור ומעשר לקרבן תמיד
4) תוספות – שיטת ר"י
   - א) ברייתא רצונה לומר דאין להשתמש בבכור ומעשר לקרבן פסח
   - ב) ר"י בעל התוספות מוסיף "דהאי קרא משתעי בפסח **דכתיב בי' שה תמים**"
5) בכוונת מלות המודגשות פליגי מהרש"ל ומהרש"א
6) מהרש"ל
   - א) ר"י מפרש אשר "אחת" בלשון נקיבה משמיענו
     - i) דאף על גב דקרבן פסח צריך שיהא זכר שלא כשה אחת
     - ii) צריכים להביא אותו דיקא מן החולין בדומה לשה אחת נקיבה שבאה מן החולין ולא יצוייר שתהא לה קדושת בכור
7) מהרש"א
   - א) ב' קושיות על מהרש"ל
     - i) קשיא א'
       - (1) בגמרא איתא בהדיא אשר מן מלה "שה" דייק ברייתא למילתא ולא מן מלה "אחת"
     - ii) קשיא ב'
       - (1) עיקר חסר מן הספר דהרי ר"י לא מזכיר מלת "אחת" ולשיטת מהרש"ל עיקר לימודו מן "אחת" אתיא
   - ב) מסקנא דמהרש"א
     - i) ר"י למייתי ראיות אתא אשר
       - (1) "שה" בברייתא בקרבן פסח משתעי
       - (2) ולא בקרבן תמיד הגם דקרבן תמיד בא מן הכשב דהיינו שה

(3) ולא בבכור הגם דבכור בא מן הכשב חוץ מזה שבא נמי מן השור ומן העז

פסח (יב ג ה)	בכור (במד' ה יז)	תמיד (במד' כח א)
שה לבית אבות	בכור שור	כשב
שה תמים	בכור כשב	
	בכור עז	

ii) והי לך ראיות דמייתי ר"י

(1) בפסח קאי ולא בתמיד

(א) דלגבי פסח משתמשין בלשון שה מה שאין כן בקרבן תמיד דלא כתיב בי' שה אלא כבש

(2) בפסח קאי ולא בבכור

(א) חדא

(i) דלגבי פסח משתמשים בלשון שה מה שאין כן בבכור דמשמתמשין בלשון בכור כשב

(ב) ועוד

(i) דפסח לא בא אלא שה מה שאין כן בבכור דאף בכור שור ובכור עז יש להן קדושת בכור

דף מח.

רש"י ד"ה מלתא דקשיא לן

]דף מח עמוד א] בפירש"י בד"ה מלתא דקשיא לן כו' דנהי נמי דטובת הנאה ממון הוא לר"א א"ה כו' ומוטב לעבור על בל יראה כו' עכ"ל וק"ק לפ"ז מאי פריך ר"א לר"י לדבריך הרי הוא עובר משום בל יראה כו' הא איכא למימר כיון דלית ליה לר"י הואיל מוטב לו לעבור על בל יראה מאליו כו' מלעבור על לא תעשה כל מלאכה ועושה כו' כפירש"י ולולי פירושו היה נראה לפרש דע"כ אית ליה לר"א הואיל דאי לאו הכי כיון דעובר על לא תעשה כל מלאכה מוטב לו שתטיל לצונן דהא היכא דא"א בע"א מודה ר"א לבן בתירא כמ"ש התוס' לעיל בהיכא דקרא לה שם ודו"ק:

עיין דף מו: בתוספות ד"ה הואיל

***

הדרן עלך אלו עוברין